

Hermann Schuckmann   Gerhardus Elers

De Mutatione Ad Tubam Gratiae Poenitentia : Disputatio Theologica

Rostochi[i]: Richelius, 1652

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn739999176>

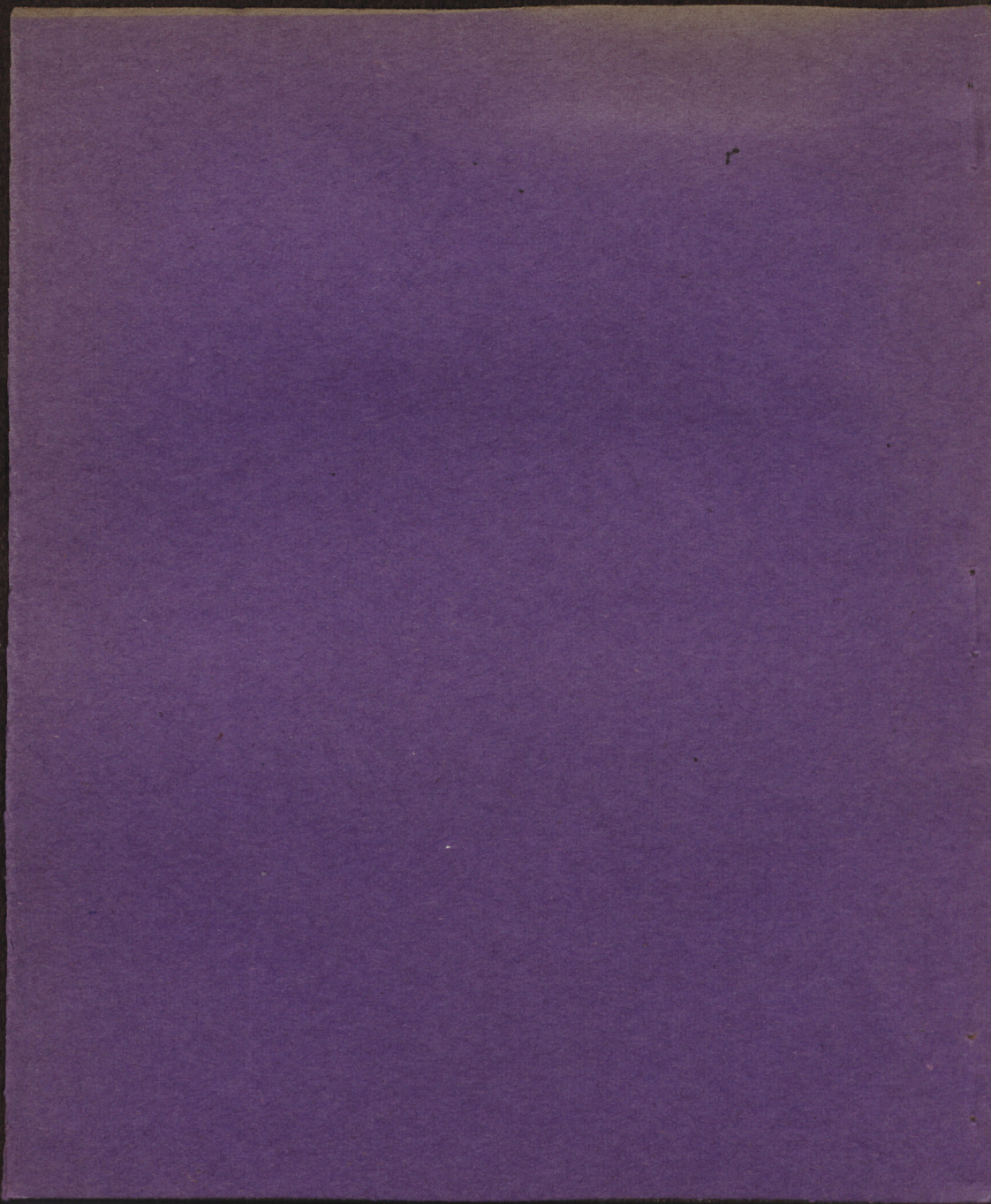
Druck   Freier Zugang

R U. Med. 1652

Schückmann, Hermann

Verf.: Ehem, Bernhard

DE
MUTATIONE AD TUBAM
GRATIÆ
POENITEN-
TIA
DISPUTATIO THEOLOGICA,

Quam

*In florentissimâ, ad Varnum, Academiâ,
Divino Numine Benedicente,
Venerandâ Facultate Theologicâ consentiente
& approbante.*

SUB PRESIDIO

VIRI

ADMODUM REVERENDI CLARISSIMI
ET EXCELLENTISSIMI

DN. HERMANNI SCHUCK-
MANNI, S. S. Theol. Doctoris, Professoris, Vene-
randæ Facultatis Theologicæ h. t. Decani, ut & Consistorii Du-
calis Ecclesiastici Assessoris, Præceptoris ac Fautoris sui
æternum devenerandi.

Publico, placidoq; examini Theologico sistit

GERHARDUS ELERS,

HAMBURGENSIS.

Ad diem 27. Novembris,

In Auditorio majori, Horis consuetis.

os (:) so

ROSTOCHI

Typis Johannis Richelii, Senat. Typographi.
Anno c1s 1oc LII.

IN NOMINE JESU!
DE POENITENTIA,
Ut mutatione ad Tubam Gratiae:

THESIS I.

POENitentiam à *Pœnitere* dictam esse, certum est; *Pœnitere* quid usu communi significet, notum. Significat factum cupere infectum.

II. De Etymologiâ, juxta quam idem sit *pœnitere*, quod *pœnam tenere*, solliciti non sumus; Cum in S. Theologiâ non tam voces latinæ, quàm lingvarum Veteri & Novo Testamento authenticarum, earumq; vis & origo attendi debeant.

III. Interim, sicut concedimus, dolorem mentis, qui inest pœnitentiæ, dici posse pœnam quandam interiorem: ita vocabulo *pœnitere*, inferri pœnam extrinsecus impositam, vel satisfactionem ullam, ex vulgari acceptione & usu sacrae Scripturæ negamus.

IV. Nomina authentica, quæ in versione seu translatione lingvarum, communiter & promiscuè per *pœnitere* & *pœnitentiam* redduntur, sunt מִתְנַחֵם , *μεταμέλειται*, *μετανοεῖν*, כַּיָּשׁ , שָׁחַטְפֵּי . Ea; inter se secundum rem conveniunt, tametsi secundum formam vocum, & diversos pœnitentiæ respectus differunt.

V. מִתְנַחֵם & *μεταμέλειται* (id est, post factum curâ vel sollicitudine duci) dicunt mutationem cordis malum averfantis, & de admissio dolentis. *Job. XLII, 6. Jer. VIII, 6. cap. XXXI, 19.* Et hoc speciatim *pœnitere* est, vocabulo strictè sumto, quatenus id præcipuè contritionem designat. *Nota. I.* *μεταμέλειται* adhibetur ad

A

tur ad

tur ad describendam pœnitentiam tam eluctantium, *Matth. XXI. 29. 32.* quàm desperantium, *cap. XXVII, 3. 2.* Homine salutariter dolente de malo culpæ, pœnitet Deum mali pœnæ, *Ier. XVIII. 8. &c.* Hoc ipsum verò est mutatio sententiæ divinæ condemnatoriæ, non quoad decretum voluntatis (quæ in Deo immutabilis est, & quidem hoc loco ordinata, includens conditionem impœnitentiæ, non absoluta;) sed quoad executionem decreti, quæ consistit in immissione pœnæ, peccatori quatenus tali, constitutæ: Et hæc pœniti remittitur, eiq; à Deo in beneficium gratiæ mutatur. Atq; eâ ratione mutatio evenit, non circâ decretum de executione, neq; enim id, cum conditionale sit, remotâ conditione, invertitur, sed partim circa actum justitiæ vindicatricis, qui interveniente contrariâ conditione pœnitentiæ, intermittitur, eoque intermisso, substituitur & exercetur alius actus, nempe commiserationis, culpam & pœnam cõdonantis; partim circa objectũ ejus, videlicet peccatorem, qui uti ex impœnitente fit pœnitens, sic ex maledicto benedictus &c. Siquidem prior semper Deus est ad benefaciendum, quàm puniendum, usq; adeò, ut ex ardenti amore in deprecantem, malit, non fuisse necessum, ullam aliquam pœnam adversus eum decerni. 3. Consequens & effectus mutatæ sententiæ condemnatoriæ in absolutoriam, est solatium Evangelicum, habens ex Deo potentiam mutandi dolorem cordis contriti in lætitiã, *Ier. XII, 1. c. XL, 1. c. LXI, 2.*

VI. *Μετάνοειν* (quod est, post factum sapere, seu, ad bonam mentem redire) dicit mutationem propositi in melius, quâ ex desipiente fit sapiens. Hinc *μετάνοια*, attentâ proprietate vocis, rectius per *Resipiscentiã*, quàm pœnitentiam vertitur. Desipit enim quicumq; peccat, & in peccato hæret. Resipiscit ergò, hoc est, sapere demum, & à regeneratione lapsus, denuò sapere incipit, quisquis à peccato desistit. Huc refer oppositionem status peccatoris, ut stulti, & declinãtis à peccato, ut sapientis, quæ passim inculcatur in Sacris, maximè in Proverbiis Salomonis. *Nota. 1.* Resipiscentiã & terminum complectitur, & viam. Terminus est ipsa cœlestis sapientiã recuperata: Et hæc consistit in verâ fide, cujus possessio & usus hominẽ in Deo sapientem ac beatum reddunt.

Via

Via ad terminum, seu medium, quod ad Fidem, ipsamq; adeo sapientiam veram post lapsum ducit, Contritio est. 2. Spectatur Resipiscencia vel in termino, vel in via, vel deniq; in via & termino simul. 3. Primo modo, distinguitur μετάνοια à tristitia secundum Deum, sive à contritione, quæ sit secundum Verbum Domini, ut consequens ab antecedenti, ut finis à medio. II. Corinth VII, 9. 10. ubi λύπη καὶ θέν & tendere ad resipiscenciam, & hanc operari dicitur. 4. Secundo modo, accipitur Resipiscencia μετάνοια, & quidem pro Contritione, ut priori parte pœnitentiæ, idq; in iis locis, in quibus tanquam distincta ponuntur, μετάνοια καὶ πίστις, pœnitentiam agere, & credere Evangelio, Act. XX, 21. Marc. I, 15. 5. Tertio modo, quatenus constat Contritione, Fide & bono proposito, sumitur ὀλικῶς pro totâ hominis conversione, & omnibus, quæ pœnitentiæ vel conversioni insunt. Matth. IX, 13. Luc. XV, 7. Act. XVII, 30. Sic in loco Luc. XXIV, 47. Resipiscencia & remissio peccatorum differunt, ut causa & effectus, qui propriè tribuitur fidei, ceu parti principali, termino & complemento pœnitentiæ. Neq; verò peccatorum remissio & fides formaliter idem sunt.

VII. **πιστεῖν** & **πιστέφειν** significant conversionem vel reversionem mentis à malo ad bonum, à peccato ad justitiam, à potestate Satanae ad Deum. Illud Terminus conversionis à quo, hoc terminus ad quem, vocatur. Jerem. XVIII, 8. Ezech. XVIII, 27. Act. XXVI, 18. Nota. 1. Cum conjunguntur voces μετάνοια & πιστέφειν declaratur altera per alteram, ita ut μετάνοια modum revertendi, qui consistit in actibus cōtritionis & fidei, ut partium pœnitentiæ: πιστέφειν verò respectum ad terminos tum à quo, tum ad quem primario inferat, Act. III, 19. c. XXVI, 20. Quorum sensus est, quod agentes pœnitentiam, hoc est, dolentes de admisissis, & in Christum credentes, hoc ipso convertantur ad Deum, à quo averfi fuerunt. 2. πιστέφειν, non conjunctum cum μετάνοια vel similibus, utrumq; simul, videlicet modum conversionis, & relationem ad terminum comprehendit; quomodo remissio peccatorum alibi cum resipiscencia, Luc. XXVI, 47. alibi cum conversione ad Deum, Act. XXVI, 18. (confer. Jes. VI, 10. Marc. IV, 12.) & ita cū alterutro horum promi-

scuè connectitur. Sic Πνευ-εσ-Φη των εθ-ων, Act. XV, 3. est red-
ctio Gentium ad Deum per pœnitentiã, adeoq; mutatio Ethni-
cismi in Christianismum, status tenebrarum & iræ, in statum lu-
cis & gratiæ.

VIII. Inter expositas hactenus voces eminent μετανοειν,
& indè dicta μετάνοια, quæ & usitatissima in N. Testamento, &
plenè designando huic doctrinæ Christianæ articulo convenien-
tissima.

IX. *Distinguitur* Pœnitentia in aliam, quæ solum Lumen
nature & notitiam naturalem, eamq; tam insitam, cum judicio
mentis practico; quàm acquisitam ex consideratione rerum crea-
tarum: Et aliam, quæ Lumen gratia & Verbum Dei pro principio
habet. Illa, non accedente illuminatione Spiritus sancti per Ver-
bum gratiosâ, Ethnicorum; Hæc Christianorum est. Illa con-
stat contritione tantùm, eâq; tum particulari, non attingente pri-
mas ad malum inclinationes, seu propensiones vitiosas, ut naturæ
incognitas, sed in exterioribus duntaxat peccatis, vel ad summum
in affectibus & passionibus animi pravi gravioribus subsistente;
tùm inani, utpotè dolente non de offenso Deo, ejusq; gratiã amis-
sâ, sed de aliquo adversus legem naturæ admisso delicto, quod in-
fectum cupit Ethnicus, non amore summi Numinis, Dei, quem
fugit, ut judicem severum; sed metu pœnæ & virtutis studio, va-
næq; gloriæ per hoc aucupio. Hæc contrâ dolorem vel contri-
tionem verâ fide perficit. Illa salutaris non est; Hæc operatur
salutem. *Nota.* Etsi Ethnicorum pœnitentia non modò non re-
ponit quenvquam in statum salutis, eò quòd fide, tanquam medio
salutifero destituitur, sed & postea ἀπηλγησάτας, dedolentes, hoc
est, stimulos naturæ, morsusq; conscientiæ, & excitatum ab hæc
dolorem cordis, juxtâ cum rectâ ratione in semetipsis supprimen-
tes, coram Tribunali Dei, ut summi Judicis & peccatorum Vindi-
cis, ἀναπολογήτους, inexcusabiles reddit: Interim tamen tolera-
biliorem facit in die Judicii (non quoad species supplicii infiniti,
sed quoad gradus) conditionem eorum, qui extra Ecclesiam, lu-
mine minori, quàm illorum, qui intra eandem, lumine majori ex-
stincto,

fincto, dolere de peccatis desinunt, & impœnitentes ac reprobi ex hac vitâ discedunt. *Matth. XI, 21. 24.*

X. Pœnitentia ad Lumen gratiæ relata, distinguitur in falsam & veram, damnabilem & salutarem. Illa est vel simulantium contritionem & fidem (quæ hypôcritica vocatur) ut Pharisæorum; vel doloribus succumbentium, ut Judæ proditoris. Hæc & seria est, & suis partibus absoluta.

Nos Ethnicâ, falsâ, damnabili missâ; Christianam, veram, salutarem pœnitentiam certis articulis delineabimus.

ARTICULUS I.

De Subjecto Pœnitentiæ.

XI. SUBJECTUM QVOD, est OMNIS HOMO PECCATOR, cujuscunq; sexûs, ætatis, statûs.

XII. Illud ut rectè intelligatur, notandum, Pœnitentiam veram sumi vel generaliter & latè, vel specialiter & strictè. *Latè* sumpta, nihil aliud est, quàm conversio vel immutatio cordis, quâ homo peccator fit alius à se ipso, non secundum substantiam, sed secundum malum, sive naturæ inhærens, sive actu commissum, ut & consequenter secundum reatum per id contractum: Atq; sic complectitur unâ cum verâ fide, omne id, quod contritionis salutaris aliquam rationem & formam habet, vel eidem necessario inest, veluti agnitio quædam corruptionis naturæ subjacentis iræ Dei, etiam ob solam labem originale, item imbecillitatum errorumq; omnium, sinè consensu voluntatis ingruentium. *Strictè* verò accepta, distinctos, eosq; evidentes contritionis & fidei actus infert, versaturq; cum primis circâ lapsus vel peccata actualia graviora, ex vitio originis deo fonte orta. Acceptione igitur sive alterutrâ, sive utrâq; conjunctim positâ, dicimus omnem hominem esse subjectum pœnitentiæ, sed diversimodè. Loquimur autem tum de possibili, tum de jure, hoc est, quod quilibet respicere & converti possit ac debeat, juxtâ voluntatem & intentionem Dei universalem; non quod actu omnes pœnitentiam agant & ad Deum convertantur. Contrarium enim, id est, non omnes, prohi dolor, converti, docet Scriptura, & comprobatur experientia.

XIII. Homo omnis, quatenus peccator est, nempe Adam & Eva post lapsum, omnesque eorum posterum secundum carnem geniti, à peccato per gratiam Dei in Christo liberandi, opus habent poenitentiam, non obstante loco *Luc. XV, 7.* ceu in quo *μετάνοια* accipitur specialiter & strictè, pro conversione nondum regeneratorum, vel à regeneratione in peccata contra conscientiam proludentium: Hæc enim non indigent iusti, seu stantes in fide, quatenus tales.

XIV. Solus CHRISTUS, ut ab omni peccato ceu in hærente proprio, sic à poenitentia excipitur. Attritus ipse est ob aliena sibi imputata, hoc est, totius generis humani peccata, quæ sua fecit receptione spontanea, & in corpore suo expiavit, ut Sponsor, Victimam, Mediator. *Jes. LIII, 4. 5. seqq. I Pet, II, 24.*

XV. Homo ratione ætatis consideratus, vel infans est, vel adultus. Infantes dicuntur, qui capaces non sunt discretionis boni & mali, illius eligendi, hujus reprobandi. Adulti, qui ad annos discretionis pervenerunt.

XVI. De Infantibus quaeritur; *An in hos quoque cadat poenitentia?* Quaestio autem est de illis non extrà respectum regenerationis, sed quatenus regenerandi, vel regeniti sunt. *Resp.* Cadit in tales aliquid, quod est ipsius poenitentiae generaliter & latè accepta: Siquidem fides in eos cadit, *Gal. III, 26. 27.* &c. Quod alibi ex professo demonstratur. Jam fides est agnitio fiducialis Christi, ut Redemptoris, ipsiusque Dei, ut Patris in Christo reconciliati: Et hæc necessario prærequirit agnitionem aliquam captivitatis, miseriae, peccati, extrà quod Redemptore, vel reconciliatione opus non est. Agnitio remedii agnitionem morbi præsupponit. Ista verò debentur non naturæ sibi relictae, sed gratiæ Spiritus Sancti, operantis hæc secundum virtutem suam in cordibus infantium, tam in actu, quam statu regenerationis, modo nobis incomprehensibili & ineffabili. Interim ad strictè sumptam poenitentiam, quæ occupatur circa lapsus actuales graviore, quales in infantes non cadunt, quæque in distinctis actibus non solum fidei, sed & contritionis, maxime quoad dolorem & compunctionem cordium notabilem, consistit, in Scripturâ sacrâ non infantes, sed Adulti,

ulti, qui Verbum Dei audire possunt, divinitus vocantur & invitantur: Quæ & ipsa potissimum præsentis considerationis est.

XVII. *Adulti* vel irrogeniti sunt, vel Renati. In *Irrogenitis* seu nondum renatis, sed regenerandis, fit initium conversionis & pœnitentiæ. Pro exemplo sunt gentes concionibus tum Propheticis, tum præcipuè Apostolicis, ad Deum conversæ.

XVIII. *Renati* vel sunt stantes in fide & gratiâ divina fœderali; vel cadentes & statu regenerationis excidentés.

XIX. *Stantium* pœnitentia (vocabulo hoc generaliter & latè sumpto) continua est, habens pro objecto imbecillitates quotidianas, voluntate licet dissentiente ac reluctante Spiritu, se propripientes, easq; non modò patentes, sed & latentes, quas subindè deprecantur Sancti, fide in meritum Christi perpetuò defixâ, ob quam tales horum infirmitates, peccata venialia dicuntur. *Psalms. XIX. 13. Rom. VII.*

XX. *Excidentes* regeneratione & fœdere gratiæ divinæ sunt omnes illi, qui se à Deo avertunt per lapsum vel peccatum contra conscientiam sive improvisum; sive destinatum, spontaneum, *ακαρπενδόν*. Illud fit ex impetu & robore carnis, Spiritu in luctâ pravalentis; quod dolendum. Hoc ex arbitrio perverse voluntatis luctam sponte sua rejicientis; quod horrendum.

XXI. *Illo*, qui cadunt, resurgere possunt, vi longanimitatis & misericordiæ Divinæ, sive statim resurgant post consummatum peccatum, ut David, *II. Sam. XXIV, 10.* sive morâ aliquâ interpositâ, ut idem, *II. Sam. XII, 13.* Tametsi, quantisper in securitate carnis persistunt, nullam spem habent gratiæ Divinæ, lapsos erectura.

XXII. *Hoc*, qui cadunt, *αὐτοκαταρτησι* sunt, & volentes pereunt: Quamquam nec hic infinitæ misericordiæ Divinæ terminus figendus. Quod si quis (si quidem permiserit Deus) motus aliquandò & erectus à Deo, resurgat; is profectò, ut Reus maleficus, à præsentissimo supplicio retractus, vel ut titio ereptus ex incendio, maximam præ omnibus causam invenit, immensas miserationum Dei, non modò ut indebitarum, sed & summè exuberantium divitiarum piè exosculandi, atq; ob has, citrà mor

& ex toto corde respiscēdi, fructusq; pœnitentiã dignos reddendi, in omni humilitate & patientiã, quibuscunq; decretis vel dispositionibus beneplaciti Divini, & emisiss ab hoc ad macerandum carnem tribulationibus, libenter acquiescente, atq; ex summo gratiæ gradu, summum obedientiæ debitum æstimante. Quod si verò quis non resurgat, (siquidem per se cadere, at resurgere ex semetipso nequit) adeoq; in æternum exitium impœnitens ruat; hîc utiq; sanctissima justitia Dei, illusores gratiæ suæ, desertione & abjectione promeritã punientis ac vindicantis, omni modo veneranda & prædicanda: Utrobiq; verò impervestigabiles viæ & inscrutabilia judicia Domini, tum qvoad *ἀποτομίαν*, seu severitatem respectu cadentium, tum *ἐπιείκην* seu benignitatem respectu erectorum, ab omnibus fidelibus, maxime ex lapsu contrã conscientiam resurgentibus, submissè agnoscenda, & cum tremore admiranda, magnificanda.

XXIII. Ea, quæ Spiritum regenerationis excutiunt, & hominem ex statu gratiæ in statum iræ reponunt, non solum sunt opera carnis regnantis, quorum Catalogum texit Apostolus *Rom. XIII, 13. I. Cor. VI, 9. Gal. V, 19. 20. 21.* Sed & concupiscentiæ & cogitationes omnes, pugnantes cum lege Dei, quatenus ille ab homine renato non modò non retunduntur, quemadmodum retundi per Spiritum possunt, verum, posthabitis ejusdem motibus carni contrariis, sanctis, sponte quãdam admittuntur, & cum delectatione porro promoventur, utut non prorumpant in opus extrinsecum.

XXIV. SUBJECTUM QVO, vel primarium est & internum, vel secundarium & externum.

XXV. *Primarium* est Anima hominis, ejusq; facultates tum superiores, Intellectus & Voluntas, (in quibus tanquam *πρώτη δεικνύσθαι*, & quidem Illo illuminato, Hâc rectificatã, vera ac salutatis conversio, qvoad actum & statum, non modò initium capit, sed & perficitur) tum inferiores, ut Appetitus sensitivus, & hinc propullulantes Affectus.

XXVI. In Intellectu, efficit Spiritus Sanctus agnitionem tam peccati, quàm meriti & satisfactionis Christi, adversus ignorantiam. In Voluntate, reprobationem mali & electionem boni, contrã

contrà perversitatem. In Appetitu & Affectibus tristitiam ex peccato, & lætitiã ex remissione peccatorum, secundum promissiones Evangelicas: item Zelum, cum desiderio crucifigendi carnem, & obsequendi Deo; adversus corruptionem & rebellionem.

XXVII. Veniunt hæc, uno nomine CORDIS, generaliter & complexè sumpto, nec cum Animâ, vel mente conjuncto. *Matth. XV, 8. 18. 19. Jesa. VI, 10. Joël. II, 13. Luc. I, 17. c. IV, 18. Psalm. LI, 12. Ezech. XXXVI, 26. &c.* *Notã.* Ex Corde resipiscere, est intus & verè resipiscere, idq; in oppositione ad pœnitentiam falsam, humano consilio confictam, in exterioribus duntaxat residentem, *Matth. VI, 16. c. XV, 8.* Tò ex toto corde, item ex totâ Animâ resipiscere, hoc est, resipiscere seriò & indivisè; uti removet quãcumq; simulationem vel hypocrisis, sic vicissim omnes animæ potentias & facultates veræ pœnitentiæ subjicit, *Deut. XXX, 6. 10. 1. Sam. VII, 3.*

XXVIII. *Secundarium* sunt sensus & membra Corporis, actionesq; externæ, quorũ mutatio se habet ad mutationem cordis, ut consequens ad antecedens: Positâ enim verâ & seriâ cordis resipiscentiã, non potest non sequi exteriorum quocq; sive operum, sive membrorum, sive sensuum transformatio ac renovatio, tametsi in iis, à servitute iniquitatis ad obsequium Justitiæ, juxta beneplacitum Dei compositis, non tam ipsa pœnitentia, quæ intus peragitur, quàm illius declaratio & demonstratio ad extrâ consistit, *Psalm. VI, 7. 8. 9. Ps. LI, 15. 16. 17. Rom. VI, 19. 1. Sam. VII, 3.*

XXIX. Mutatio tam interiorum, quam exteriorum, non fit *κατ' ἐσίων*, sed *κατ' ἀμεξίων*, vel *ἀνομιών*. Cor novum à Deo creatur in homine pœnitente, non secundum substantiam, sed qualitates novas. *Psalm. LI, 12. seqq. Rom. XII, 2. 3. &c.* Diversum hoc fit non ab alio priori, sed à se ipso aliter antè affecto. Fit enim ex insipiente sapiens, ex malo bonum, ex duro molle, ex carnali spirituale.

XXX. SUBJECTUM, CIRCA QVOD, vel OBJECTUM est & Malum & Bonum, diverso respectu. Illud abolendum, Hoc recuperandum. Illud in actu pœnitentiæ & conversionis fit terminus à quo; Hoc terminus ad quem.

XXXI. *Malum* hîc primariò & antecedenter considerandum

B

cum

tum est malum *culpa*: Secundario & consequenter malum *pœna*. Hujus enim ut impositio, sic & abolitio fit extrâ nos; tamen si Reatus, seu pœna immediata, peccatum, quod in nobis ipsis est, necessario concomitatur, eoq; condonato, & ipse simul tollitur. *Rom. VIII, 1.* ut ita conversi à peccato, convertantur hoc ipso à potestate Satanae, & huic respondente servili conditione ac metu, quæ modo diverso, & culpæ & pœnæ rationem quandam habent. *Act. XXVI, 18.* conf. *Hebr. II, 15.* Reservatis interim œconomiae divinae pœnis temporariis, iisq; postea à Deo, ut Patre reconciliato in paternas castigationes conversis. Pro exemplo est David.

XXXII. *Malum culpa* vocatur aliàs Caro, eaq; Spiritui adversa: item Homo vetus, novo homini, tenebræ luci, vanitas veritati opposita; communiter Peccatum, quod tùm *actuale* est, tùm *originale*. *Illud*, & quidem voluntarium seu mortale, fit proximum & immediatum objectum pœnitentiæ speciatim & strictè dictæ. *Hoc*, illo mediante: Agnito enim peccato actuali, deducimur in cognitionem originalis, ut principii. Hinc serio dolens de illo, dolet quoq; de hoc, tanquam primâ omnis mali origine, ductâ ex generatione carnali. De utroq; conqueritur David *Psalms. LI, 5. 6. 7.*

XXXIII. *Actuale* peccatum aliud est voluntarium, aliud involuntarium. *Voluntarium* seu regnans est ex actu voluntatis vel directè in & per se hoc elicientis, vel ex transverso ad id abreptæ. *Illud* nominamus lapsum improvifum; *Hoc* destinatum, spontaneum, *ωεγαρελινον*, vide *Thef. XX, XXI, XXII*. *Involuntarium* vel est ignorantia, vel infirmitatis: Et hoc in homine regnito, sive manifestum, sive occultum, vide *Thef. XIX*.

XXXIV. Utrumq; tam voluntarium seu regnans, circa quod in primis occupatur pœnitentiâ strictè accepta; quam involuntarium suo modo, partim omissionis est, quando videlicet non agitur, quod agi debebat, & quomodo debebat secundum voluntatem Dei: partim commissionis, ut cogitatum & concupitum in corde, dictum in ore, factum in opere, adversus legem Dei: Item aliud proprium est, aliud communicatione contractum; Sub hoc tamen discrimine, ut voluntarium fiat cum consensu mentis, involuntarium cum dissensu.

XXXV

XXXV. *Bonum, cui recipiendo pœnitentia infervit, & privativum est, & positivum. Privativum est liberatio à reatu; Positivum consideratur, tum in descensu Dei ad nos, estq; Gratia divina in Christo, virtute Spiritus Sancti, pœnitentibus applicata, cum omnib; beneficiis à Christo partis, in Evangelio propositis, tum adscensione nostri ad Deum, & est vera Fides, ejusq; fructus, studium nempe renovationis, vel nova obedientia Deo debita.*

XXXVI. Uno nomine Objectum principale, & ultimus terminus salutaris pœnitentiæ est ipse DEUS, potestati Satanæ oppositus, complectens in se bona omnia. *Act. XXXVI, 18.*

XXXVII. Nunc ad *Controversiam* de Subjecto pœnitentiæ. *An in lapsos post baptismum & regenerationem, cadat veni pœnitentia, & consequenter peccatorum remissio?* Quæstio hic non est 1. de irrogenitis, seu iis, qui extra Ecclesiam fuerunt, sunt, & erunt ad consummationem usq; seculi, ut paganis & infidelibus. Hos n. & converti posse, & juxtâ beneplacitum Dei (fractis maximè per incredulitatem ramis naturalibus) debere, probant dicta, *Rom. XI. Act. XVII, 30. 31. Luc. XXIV, 47. 48.* (ubi expendenda simul tum notæ universalitatis, *παντες, καὶ ἐς πάντα τὰ ἔθνη*, tum fundamentum & ratio universalis, videlicet, meritum mortis & resurrectionis Christi, cujus finis effectusq; & pœnitentia, & absolutio est; item decretum à Deo Judicium super totum orbem) Probat idem in specie separatio Pauli & Barnabæ ad ministerium in Gentes, *Act. XIII, 2. Rom. XI, 13. &c.* Actu verò conversos esse per orbem terrarum gentiles plurimos, loquuntur, præter exemplum Ninevitarum & aliorum in V. T. Acta cum primis & pleræq; Epistolæ Apostolorum in N. T. Adde, quod conversio gentium, aliorumq; infidelium extra Ecclesiam, sive jam facta, sive deinceps futura, promittatur, ut fructus crucis Christi amplissimus. *Jes. LII, LIII, LIV, &c.* Sed quæstio est hoc loco de iis, qui excidunt statu regenerationis in Ecclesiâ. 2. Non quæritur de infantibus baptizatis, sed de adultis, & quidem illis, qui lapsibus strictè dictis obnoxii sunt. Unde nec 3. quæritur de peccantibus ex infirmitate, cui tamen subindè per Spiritum resistunt. Hi enim ut stantes in gratiâ fœderali, strictè loquendo non dicuntur resurgere, ut ut à

communi, eaq; quotidiana poenitentia se ipsos minime eximant. Sed quaestio est h. l. de voluntarie peccantibus, maxime cum id fiat per voluntatem abreptam. Quo loco tamen habendi non sunt, qui violentia morbi omnem rationis usum impediens, ad mortifera delicta abripiuntur; quae cum non tam ipsis imputanda sint, quam Diabolo agenti talia per Melancholiam, idq; ex permissione Dei, aliorum emendationem hoc ipso quaerentis; etiam taliter peccantes (siquidem ante paroxysmum gratiam Sp. S. non rejecerint) non rigorofo Judicio, sed misericordiae Dei, ineffabilia Spiritus suspiria intelligentis, & vel in extremo mortis agone suscipientis, subijcimus. 4. Non quaeritur, an quis post baptismum & regenerationem ita labi possit, ut gratiam Dei penitus excidat; id enim h. l. praesupponitur, & alibi ex professo, tum per dicta, quae sunt *Ezech. XVIII, 24. 26. Rom. VIII, v. 13. cap. XI, 22.* tum per exempla, Davidis, Petri, aliorum, ut & experientiam communem demonstratur. Multo minus quaestio est. 5. num licitum sit ulli, ullo modo cadere, hac fini, ut postea resurgat, seu quod idem est, facere mala, ut veniant bona? Quod dicimus, praevia scriptura *Rom. III, 6.* abominandum, blasphemum, damnabile &c. *Abominandum* non modo lumini gratiae, sed & naturae: *Blasphemum* & impium, quia injurium in Dei Sanctitatem, Justitiam, Misericordiam, ipsamque voluntatem in Verbo patefactam: *Damnabile*, quia eludit gratiam Dei, dum ab hac; quod dictu horrendum; manifestae iniquitatis patrocinium nequiter exspectat, atque hoc ipso animam peccatoris in paratissimum exitium conjicit. Non est profecto in voluntate & potestate alicujus, a lapsu resurgere, sicut cadere est. *Cave tibi, quisquis talia fingis, & noli te ipsum decipere. Deus non irridetur.* Unde nec. 6. quaeritur, an omnes voluntarie lapsi, ipso actu resurgant & convertantur? Venerari hic nos deceat Justitiam Dei non minus, quam Misericordiam ejus. Uti *hujus* est, misereri omnium sub peccato conclusorum; Sic & *illius* est, malitiam lapsorum, praesertim eorum, qui ad poenitentiam de novo vocati, aliam post aliam, externam pariter & internam commonefactionem Dei respuunt, & ad id, quo emolliiri debebant, indurare se ipsos pergunt, subtractione mediorum salutis, excoactione,

tione & induratione judiciaria, ulcisci: Neq; enim tot, tamq; pretiosos gratiæ divinæ thesauros continuo ac perpetuo ludibrio subjacere, fas est: Ut taceam imperscrutabilia Judicia Domini, quorum causæ occulta profus sunt, utut justissimæ sint. Nec. 7. quæritur, an aliquis, quantisper hæret in peccatis contra conscientiam, spem veniæ alicujus habere queat? Nullam habere eum posse certum est. Fides enim vel spes veniæ est donum gratuitum peculiaris gratiæ Divinæ, idq; non securis, sed contritis mentibus deq; peccato, secundum Deum dolentibus promissum. Deniq; non quæritur. 8. an quis prolapsus in peccatum, suis, naturæ, viribus resurgere, seq; ipsum vicissim ad Deum convertere possit? Quod similiter, sicut tria proximè præcedentia, negamus; Siquidem inter nondum regeneritos, & in pristinum iræ statum relapsos, præter notitiam historicam & externam fidei professionem, quam Illi nondum habuerunt, Hi ut plurimum retinent, quoad ipsum salutaris conversionis opus, discrimen non est: sed tam horum, quàm illorum pœnitentia gratiosæ operationi & virtuti Sp. S. in solidum transcribenda.

XXXVIII. *Status igitur controversiæ relinquitur hoc modo formandus: An voluntariè post baptismum ac regenerationem delinquentibus, & per hoc, statu gratiæ excidentibus, denegata sit à Deo remissio peccatorum, unà cum mediis & viribus redeundi ad Deum spiritualibus, adeoq; aditus ad pœnitentiam præclusus?* Affirmârunt hoc olim seculo III. Novatiani, qui, referente Eusebio *lib. VI, c. 42.* se ipsos nominârunt κατὰ ἔξιν, h. e. puros, & (occasione sumptâ ab apostasiâ quorundam tempore persecutionis) lapsos post baptismum, (utut hi redire ad pœnitentiam satagant; quod vanum esse, & frustrâ fieri censuerunt) absolvere noluerunt. Nos negamus, & ex adverso, locum esse pœnitentiæ & absolutioni apud Deum & Ecclesiam, etiam post lapsum à regeneratione, asserimus.

Argumentum I. deducimus ab infinitâ virtute meriti & sacerdotii Christi. Dicitur hic factus sacerdos in æternum, cum juramento Dei ἀμὲν ἀμὲν λέγω, *Psal. CX, 4. Hebr. VII.* Dicitur invenisse redemptionem æternam *Hebr. IX, 12.* Dicitur potens ad salvandum perfectè accedentes per ipsum ad Deum, jugiter vi-

vens ad intercedendum pro illis, *cap. VII, 24. 25.* Quæ intelligenda sunt, non tantum de fructu sacrificii Christi redundante in vitam sine carentem, sed & de perpetuo officio expiandi peccata, quantumlibet gravissima, deq; valore satisfactionis & intercessionis, omnibus peccatoribus, gratiam & vires revertendi ad Deum quocunq; tempore, promerentis & impetrantis. *Dices.* Restringi hanc potentiam Christi ad eos, qui accedunt per ipsum ad Deum, *Hebr. VII, 25. Resp.* Ipse accessus ad Deum, juxta cum facultate accedendi debetur soli Christo, non viribus nostris. Urgetur hic, tum voces *δι' αὐτοῦ*, tum analysin & vim totam textus Apostolici, in demonstratione Spiritus, juxta quam observandum.

1. Accedunt ad Deum non solum stantes, sed & lapsi, cum resipiscunt; & hi quidem gratia & amore Dei quam maximè opus habent.
2. Facit Christus, quoad Sacerdos & Propitiator est, ut omnes peccatores ad Deum accedere queant, non exclusis famosissimis, tanquam eminentiori objecto propitiatorii & Sacerdotalis officii Christi.
3. Quotquot ad Deum accedunt, per Christum accedunt, h. e. merito & virtute Christi.
4. Pro his, ne à Deo repellantur, Ipse intercedit, vi satisfactionis in sanguine, & ut ita intercedat, semper vivit, utpotè perpetuò ac velut unice in id intentus, animatus, paratus, ceu qui non sibi, sed peccatoribus vivit.
5. Hinc salvare eos *perfectè* potest (*εἰς τὸ πάντελές*) h. e. non ab aliquo, sed omni peccato, non uno duntaxat, sed omni tempore, liberare & ad salutem perducere potest. Ecquis verò lapsos post regenerationem eximere volet intercessioni Christi, & quæ in ipso est, potentia salvandi? Nemo id fecerit, nisi qui sacerdotium ejus finitis & angustis terminis coarctabit. Sanè, si quisquam Intercessore, si Salvatore quisquam indiget, indigent potissimè peccantes contra conscientiam: Et horum conversio eminentissimus meriti Christi fructus, & insigne laborum ejus præmium est. *Excipies.* Hæc ratione nullos damnationi fore obnoxios. *Resp.* Fructus redemptionis & sacerdotii Christi, juxta voluntatem & œconomiam Dei, quæ fidem ab hominibus requirit, non contra eandem applicari potest; Quod utiq; fieret, si incorrigibiles & finaliter contumaces salvarentur. *Regeris.* His accensendos esse quoslibet

Luc in specie *Potestatem Clavis Absolventis*, quæ non tantum ad justos, qui ut pœnitentiã, sic & absolutione strictè dictã non egent, sed quàm maximè ad lapsos post regenerationem pertinet. Ad quos certè non pertineret, præclusã iis ad pœnitentiã viã. Data est hæc potestas Apostolis & toti Ministerio, quod illi tunc temporis representabant, *Matth. XVI, 19. Job. XX, 23.* Et hïc urgenda propositionis universalitas, in vocibus *ὁ ἐάν &c. ὅτι τινῶν &c.* *Nota.* Sicut potestas absolvendi non cuius promiscuè, nedum ulli, sinè sufficiente probatione & exploratione applicanda, (ne sanctum porrigatur canib⁹, *Matth. VII,*) sic nec lapsis post baptismum eisq; resurgentibus, quos seriò respiscere constat, deneganda.

IV. Argumentum ab exemplis Petri, Davidis, & aliorum, quos à regeneratione, & mortaliter lapsos esse, & pœnitentiã rursus egisse, & remissionem peccatorum apud Deum invenisse, Scriptura testis est. *Matth. XXVI. II. Sam. XII. &c.* Adde, gradum gaudii cœlestis majorem esse, respectu unius peccatoris respiscientis, quàm justorum plurium, *Luc. XV, 6. 10.* *Nota.* Hæc & horum similia, quanquàm à posteriori lapsis resurgentibus veniam offerunt, à priori tamen nullum ad cadendum, seu contrã conscientiam, vel semel etiam, ne dicam iteratis vicibus, delinquendum, licentiam; quæ & ipsa cum fide & Christianismo neququam consistit; indulgent: multò min⁹ patrociniũ ullum, ullamq; impunitatem aut spem veniæ, peccatoribus, quã talibus, pollicentur. Quin potius implacabile odium adversus peccata, quibus tam benignissimus pater offendatur, ejusq; favor & gratia nefariè amittatur, omnibus Deum diligentibus inspirant: Nec non consequenter, universis & singulis, voce Evangelii, quæ non nisi pœnitentibus proposita est, ad nequitiam & securitatem abutentibus, vel ipsã dictante conscientiã, horrible iudicium denunciant.

XXXIX. Objicitur. i. Dictum, *Hebr. VI, 4. 5. 6.* cui parallelus locus est, *c. X, 26.* In *Illo*, impossibile dicitur, semel illuminatos &c. eosq; vicissim lapsos renovari ad respiscentiã, h. e. à Deo per novos motus excitari, & viribus gratiæ ad agendam veram ac salutarem pœnitentiã necessariis instrui, & quidem de-
nuò, habi-

nud, habito respectu ad priorem statum corruptionis naturæ, &
 quo per gratiam regenerationis liberati sunt. *conf. v. 1.* In *Hoc*, pro
 peccatis ultrò vel spontè peccantium, reliquã adhuc esse hostiam,
 negatur. *Resp.* Agunt hæc loca non de quovis lapsu vel peccato
 voluntario sive improviso, sive destinato, post illuminationem
 seu regenerationem admisso, sed de Blasphemiã contrã Spiritum
 S. Quod ex ipsã descriptione patet, in quã attendenda, *partim* con-
 ditio labentium à priori, inferens causas & vires, ad resistendum
 peccatis, eminentiores; utpotè omnes gratiæ gradus complectens,
 qui sunt, *accepisse agnitionem veritatis, esse illuminatum*, (illumi-
 natione spirituali) *gustasse donum cœlestis*, h. e. percepisse dulcedinem
 gratiæ Dei in Christo; *participem factum Spiritus S.* tum quoad in-
 habitationem efficacem, gratiosam; tum in specie quoad commu-
 nionem donorum, non tam administrantium, quàm sanctifican-
 tium: *gustasse bonum Dei Verbum*, h. e. percepisse lautitias ac deli-
 cias spirituales, ex Verbo Dei, ut cibo animæ, promanantes; De-
 niq; *gustasse virtutes futuri seculi*, h. e. prægustum habuisse vi-
 tæ æternæ, & quæ in eã sunt, facultatum ac roboris divini, infiniti,
 pro saturandis, lætificandis, coronandis Dei amatoribus: *Partim*
 peccati qualitas, secundùm quam dicuntur, *non solum cadere*,
 (*περὶ πῆλον*) h. e. tam pretioso, glorioso & incomparabili statu
 excidere, & quasi vi quãdam in perniciem ruere; & quidè *ἐκστρώσας*
 ultrò, motu spontaneo, luctam omnem transcendente, & sic im-
 pulsui carnis Spiritui reluctanti prævalentis opposito, qui est a-
 ctus voluntatis liber & elicitus, inferens lapsum destinatum, in
 oppositione ad actum abreptitium, lapsumq; improvisum: *Sed &*
 præterea (quod gravius est) 1. *Crucifigere sibi ipsis rursus Filium Dei*, seu
 crucem ei figere in corde suo, h. e. participes semetipsos reddere
 horrendi istius flagitii, crucifixionis, recipiendo videlicet in cor-
 pus & animam reatum peccatorum, summis crucifixi (Dei) dolo-
 ribus semel expiatorum, imò colludere cum his, tanquam hostibus
 iisdem, qui olim ipsum Filium Dei cruce macerârunt. 2. *ignomi-
 nie eum exponere*, h. e. traducere ipsum, quasi indignum nomine Fi-
 lii Dei, Salvatoris crucifixi &c. Quod explicatur plenius *Hebr. X, 29.*
 1. per *τὸ conculcare Filium Dei*, i. e. nihili facere, ejusq; meritum

G

non

Non aliter, quàm quisquiliās, rem vilissimam & abjectissimam, re-
 putare. 2. per ρ *communem* seu pollutum, *ducere sanguinem federis*,
 (vide *Zach. IX, 11.*) *quo sanctificati sunt*, i. e. habere hunc non pro san-
 ctificationis principio, sed immunditiæ & iniquitatis administro.
 3. per ρ *contumeliā afficere Spiritum gratiæ*, i. e. operationes ejus,
 quibus perficitur & terminatur salutis negotium ludibrio excipe-
 re, & in lusum convertere; (Quæ omnia dictu & cogitatu tremen-
 da) Atq; hinc vocatur peccatum in Spiritum S. Hoc ipsum verò
 iudicio ipsius Christi, irremissibile est, *Matth. XII, 23.* conf. *1. Job.*
V, 19. ubi ρ *ad mortem* strictè accipitur pro summè mortifero.
Nota. 1. Christum denuò crucifigere, ignominiæ exponere (quod-
 què hujus exegeticon) Filium Dei conculcare, item Spiritum
 gratiæ contumeliā afficere, nihil aliud re ipsà est, quàm media om-
 nia ad conversionem & salutem ordinata, malitosè rejicere, &
 sic destinata voluntate converti & salvari nolle. 2. Unde & illud
ἀναστρεφέντας ἑαυτοῖς ἢ υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας
ταῖς ἀδυνασίαις, πάλιν ἀνακινῶντες εἰς με-
τανοίας, tanquam proxima & adæqvata impossibilitatis hujus cau-
 sā. *Excipies*, ad locum *Hebr. X, 29.* 1. peccatum in Spiritum S.
 non esse solum *ἀμέλημα ἐκαστον*, delictum spontaneum, ex actu
 voluntatis elicitum profectum. *Resp.* Coniungatur versiculus 29.
 seu prioris 26. exegeticus, & apparebit, ρ sponte peccare, non hîc
 generaliter & in amplitudine, sed *κατ' ἐξοχήν* in restrictione ad
 sequentem deinceps descriptionem, accipiendum. Aliud est in
 hoc illudvè peccatum spontè prolabi, aliud verò remedium ad-
 versus omnia peccata spontè, & quidem totaliter & finaliter re-
 pudiare, (utut hoc ex uno voluntario lapsu originem trahere pos-
 sit.) Neq; enim peccator in Spiritum S. pro peccatore communi,
 (quomodo omnem hominem ex intentione Dei diximus esse sub-
 jectū pœnitentiæ, *Thef. XI. XII. XIII.*) sed pro summè blasphemò
 & implacabili hoste ac oppugnatore gratiæ Dei, & meriti Chri-
 sti, omnibus peccatis oppositi, hominibus per Spiritum S. appli-
 candi, habendus est. 2. *Excipies*, per ρ non superesse hostiam
 pro peccatis, significari defectum satisfactionis ad expiationem.

Resp.

Resp. Notanter dicitur in textu; non relinqui hostiam *en*, *amplius*,
adhuc; siquidem unica tantum est hostia, nempe Christus, quâ re-
pulsâ, non restat alia: Estq; unius illius rejectio, non solum suffi-
cientissima, sed & proxima ac adæqvata; quin imò, accedente
summo contemptus gradu, eminentissima ad damnationem cau-
sa. II. Objicitur exemplum Esavi, qui dicitur reprobatus, nec in-
venisse locum pœnitentiæ, *Hebr. XII, 17.* *Resp.* Non est hic sermo
de pœnitentiâ, quoad malum culpæ, sed pœnæ, & quidem non re-
spectu œconomiae Dei, sed patris Isaaci, revocare nolentis bene-
dictionem Jacobo collatam, *vid. historia, Gen. XXVII, 33.* DICES.
Hâc ratione perire vim argumenti Apostolici comparativam, ter-
rentem imagine Esavi omnes scortatores & profanos. Præterea
lachrymas esse signum pœnitentiæ. *Resp.* Si in prædicto casu tri-
buenda Esavo pœnitentia, falsa hæc fuit, non vera: Neq; enim is,
tam sollicitus erat de offenso per scortationem & temeritatem
Deo, quam obtinendæ per benedictionem paternam terrenæ &
temporali felicitati, pro ingenio & more suo, inhiabat. Hoc si
applicetur ad eos, qui contristantur, non tam de amissâ per pecca-
tum gratiâ Dei, quam de denegatâ sibi prosperitate mundanâ, tem-
porariâ; potest utiq; scortatores & profanos, eosq; de his & simi-
libus delictis serio ac salutariter non dolentes, vel ex eo maxime
terrere, quod omnis horum conatus, omnes lachrymæ, omniaq;
exteriora, speciem pœnitentiæ præ se ferentia, iudicio Dei vana
sint & irrita; in quas vanitates, ne quis post commissum peccatum
incidat, principiis obstitendum, nec in ullam carnis concupiscen-
tiam consentiendum. III. Objiciuntur phrasæ Scripturæ lo-
quentis de remissione peccatorum, ita visæ dubitativeq; quales sunt,
forte, utinam, quis scit, & harum similes. *Resp.* Formulæ tales,
præterquam quod præcisè in textu originali, non sunt alicujus du-
bitantis, sed benè cumprimis, in seriâ modestiâ ac humilitate, spe-
rantis, optantis, aliosq; ad hoc animantis; non tam ipsam pecca-
torum remissionem, quæ certissima est, vi promissionum Dei uni-
versalium verâ fide apprehensarum, quam aversionem pœnarum
temporalium, œconomiae Dei reservatarum, concernût. *Joel. II, 14.*
&c. IV. Objicitur argumentum à ratione, quod doctrina de
C 2 pœni-

pœnitentiâ & absolutione lapsorum post baptismum, fores pandere videatur licentiæ & securitati carnis. *Resp.* Id verò est, quod non semel suprâ negavimus: vide Thef. XXXVII. membr. 5. 6. item thef. XXXIX. circâ finem. Duo scopuli sunt, iiq; sibi invicem oppositi, pariter devitandi, desperatio nimirum, & securitas carnalis, nec minùs hujus, quàm illius detestatio, hoc præsertim tempore identidem inculcanda.

XL. Occasione controversiæ decisa, offert se *Casus Conscientiæ*; quomodo agendum cum hujusmodi tentatis peccatoribus, qui summis terroribus & angoribus cordis, in fervore tentationum, constricti, putant, aditum sibi præclusum esse à Deo ad pœnitentiam, & peccatorum veniam. *Resp.* Inculcanda his ipsis ἐν δόξῃ δάξει πνεύματος, vis argumentorū paulò antè th. XXXVIII. propositorum. Quod si regerent; Ad se illa applicari non posse, ceu reos peccati in Spiritum S. Hic quærendum ex iis, an delectentur adhuc ullo peccato, aut peccandi consuetudine; item, num meritum Christi destinatâ voluntate ac pertinaciter rejiciant, & operationes Spiritus gratiæ ludibrio exponant (quæ proprietates sunt peccantis contrâ Spiritum Dei. vide th. præced.) Si negaverint; negetur fortissimè, reos se esse blasphemiam Spiritus, ut irremissibilis. Quod si reponant, non sentire se motum ad pœnitentiam, & hoc signum esse judiciariæ indurationis, reprobationis, desertionis, cum subtractione Spiritus S. & gratiæ divinæ omnimodâ. Hic iterum quærat, annon de admissis seriò doleant, vel facta numnè cupiant infecta, item, annè desiderent Deum, ut Patrem propitium, velintq; se participes esse gratiæ divinæ cum aliis peccatoribus? Si affirmaverint, vel saltim optare se dixerint, ut cupere aut velle ista possent; demonstretur firmiter, hoc ipsum dolere, desiderare, velle, imò optare hoc, esse bonum spirituale, & opus solius Dei, adscribendum non carni & sanguini, sed Spiritui Sancto & gratiæ Divinæ, eiq; nequaquam absenti, aut rétatîs præclusa, sed præsentî, moventî & invitanti per hoc ad resipiscentiam: eò quod non solùm perficere, sed & velle in nobis Deus operatur, quodq; ex nobis ipsis idonei non sumus ad cogitandum aliquid boni, nedum optandû. *Phil. II, 13. II. Cor. III, 5*

Sed

Sed hæc & cætera in tali casu adhibēda, eaq; in ipsâ hypothesi, pro statu ac conditione tentatorū, nec nō tentationis qvalitate, velut maximè singularia, Christianæ cujuslibet prudentiæ, secundum gratiam Chriſmatis docentis nos omnia ex Verbo Dei, cujus divitiæ inexhaustæ sunt, committimus; addentes commonefactionem, ut sibi quisq; caveat, ne dum peccare potest, peccando sibi accersat tentationis illud barathrum, cujus eventus in manu hominis non est: Si verò in id inciderit, peccato admisso, ne tūm desperet, utpotè injurius hoc ipso & contumeliosus futurus in meritum Christi, gratiam & veritatem Dei.

ARTICULUS II.

De Formâ & Partibus pœnitentiæ.

XLI. FORMA pœnitentiæ consistit in mutatione cordis à malo ad bonum, eaq; non qvâvis, sed certo conversionis modo determinatâ, extrâ qvem mutatio cordis à malo ad bonum in latitudine qvâdam accepta, communis est pœnitentiæ cum aliis operibus gratiæ Dei, ut regeneratione, justificatione, renovatione &c. qvæ utut sint conjuncta, atq; ad communem humani generis reparationem tendant, inter se tamè formaliter distincta sunt.

XLII. *Modus* conversionis, seu mutationis, ipsi pœnitentiæ peculiaris ac proprius, absolvitur partim Contritione mentis de peccato dolentis, partim Fide in Christum Mediatorem, prostratam mentem erigente; & utrâq; qvidem seriâ; ac vivâ, includēte Bonum propositum, nec cum malo ullatenùs subsistente. His mutatur seu convertitur homo à peccato ad non peccandum, à statu corruptionis & mortis ad statū regenerationis & vitæ spiritualis, à facto post baptismum vel regenerationem, per lapsū contrâ consciētiam actuales, qvi in pristinū, eumq; naturâ contractum iræ statū, peccatorem peiori ratione reponunt, naufragio salutis ac fidei ad earundem recuperationem; à motibus & suggestionibus veteris hominis, ad illius mortificationem, & continuam Spiritus renovationē, eamq; subindē, qvoad gradus suos ampliorem. Atq; ita conversus, seu mutatus, resipiscere, vel pœnitentiam agere dicitur.

XLIII. Contritio & Fides sunt *partes*, qvibus constat pœ-

nitentia. *Nota.* Forma pœnitentiæ & partes ejus junctim sumptæ, re eadem sunt...

XLIV. CONTRITIO describitur in Scripturâ S. per cordis λύπην, dolorem, ut parturienris, *II. Cor. VII, 9. 10. 11. conf. Job. XVI, 21. πένθος* luctum, ut jacturam pretiosi boni mœrentis, *Matth. V, 4. I. Cor. V, 2. 2. 7. 7.* scissionem, ut vestes lacerantis, *Joël. II, 13. 7. 7. 7.* circumcissionem, ut præputium amputati, 7. 7. 7. percussione vel plagam, ut vulnerati, *Jesâ. LXVI, 2. Καίνυξις*, compunctionem, ut transfixi, *Aët. II, 37. 7. 7. 7.* confractionem, velut ossium crurifragio disruptorum, 7. 7. 7. 7. contusionem, ut lapidis mortario comminuti, fluctuum collisione attritorum *Jesâ. LVII, 15. Psalm. LI, 19. Νέκρωσις*, mortificationem, ut victimæ jugulatæ, mactatæ, crematæ, *Col. III, 5. II. Cor. IV, 10. Expendatur quoq; nexus 2. erf. 18. 5. 19. Pf. LI. in collatione & oppositione sacrificii corporei & spiritualis, conf. Rom. XII, 1. &c. Nota. 1.* Hæc & horum similia, etsi generatim omnes contritionis & pœnitentiæ actus includunt, speciatim tamen & κατ' ἐξοχήν formam contritionis strictè sumptam exprimunt. 2. Compunctio & tristitia alia est ad mortem, alia ad salutem, *Rom. XI, 8. Aët. II, 37. II. Cor. VII, 10.* Non illa, sed hæc præsentis considerationis est.

XLV. Actus contritionis, alius præparatorius est & antecedens, alius formalis & principalis, alius deniq; concomitans & cum formali arctissimè connexus.

XLVI. *Præparatorius* actus est commotio (pavor, trepidatio) ad Verbum Domini *Jesâ. LXVI, 2. Aët. II, 36. 73. Nota.* Commotio hæc, diverso respectu, contritionis formam antecedit, ingreditur, concomitatur, & consequitur, estq; respectu salutaris pœnitentiæ, commotio non fervilis, sed filialis.

XLVII. Involvit 1. considerationem & venerationem Dei, tam ratione essentiæ & majestatis incomprehensibilis, tremendæ; quàm ratione officii, ut absoluti Domini & Benefactoris summi, suprâ omnia amandi, colendi, timendi. *Dan. IX, 4. Aët. XVII, 24. seqq. II. Sam, XII, 7. seqq.* 2. Agnitionem, partim peccati offendentis bonum hoc infinitum, *Psalm. LI, 5. 6.* partim reatus, affectus

rentis

rentis secum pœnas tùm damni, ut facturam gratiæ divini, tùm
sensûs, easq; *vel* immittas à Deo, sive internas, ut terrores cõscien-
tiæ iram Dei sentientis, sive externas, plagas nempe corporeas,
Psal. VI, 2, 3. seq. Psalm. XXXVIII. &c. vel immittendas, & quidem
ex merito maximas, easq; non solum temporarias, sed & æternas.
Psal. VI, 6. Jesa. XXXVIII, 10. seqq. Principium commotionis, &
consequenter venerationis ac agnitionis dictæ, est Verbum Domi-
ni, habens vim commovendi & compungendi corda. *Jesa. LXVI, 2.*
Act. II, 36. 37.

XLVIII. Hic quæritur 1. *An requiratur in specie omnium delictorum, notitia? Resp.* Tantum perfectionis gradum in nobis negat Scriptura, *Psal. XIX, 13. Psalm. XC, 8.* Delicta quis intelliget. Occulta nostra proponis (Deus) lumini faciei tuæ. Sufficit agnoscere peccata cuius nostram cognita, & simul in genere, æstimare se cum Apostolo & omnibus Sanctis, verè ac seriò, peccatorem non minimum, sed maximum plurimis iniquitatibus, notis pariter & ignotis oneratum, *Rom. VII. Psalm. XXXII, 6. &c.* aliisq; hominibus, etiam nobis visis pessimis, quos, quo loco semper sint in conspectu Dei, non scimus, longè inferiorem. 2. quæritur, *An terror ad contritionem sit necessarius? Resp.* Terror ob iram Dei, distinctus à dolore, alius fervilis est, qui fide destituitur; alius filialis, cui sese insinuat & admisceat fides, *Jesa. LXVI, 2.* Non Hic, sed Ille à salutaris cõtritione excluditur. Præterea distingvendum inter ipsum terrorem mentis, ut à nobis ex lege conceptum, qui licet non omninò inutilis sit, præcisè tamen ad contritionem non requiritur; & inter agnitionem territionis, ut pœnæ peccati à Deo immittæ, quam suprâ retulimus ad actus contritionis preparatorios. 3. Quæritur, *An locum hic habeat agnitio futurarum pœnarum?* (puta temporalium & externarum; Reatus enim & maledictio animæ, juxta cum debito æterni supplicii, remissio peccato statim tollitur.) *Resp.* Agnitio hæc aut conjuncta est cum metu mentis, ad futuras plagas ferviliter trepidantis, aut non conjuncta; eaq; non tam actum immisionis plagarum à Deo futuræ, quem cordi patrio & œconomia divini mens contrita humiliter relinquit, quam jus immittendi pœnas quasvunque; gravissimas peccatis nostris debitas respicit. Non
Illæ,

illa, sed Hæc necessaria est: Neq; enim verè pœnitentes, tam formidine pœnæ, quàm amore Dei (ob fidem contritioni sese applicantem) & huic innexo in peccatum odio conteruntur.

XLIX. *Formalis* & principalis actus contritionis est debita tristitia seu dolor, in interioribus cordis conceptus, de omni peccato, velut ἀνομία, Deo summè exosâ, eum graviter offendente, iram illius concitante, gratiam perdente & propellente, adeoq; in ipsam Majestatem Dei, & Verbum ejus, ut & in nos, nostrumq; corpus & animam, quorum salutis cupidus est Deus, nec non in alias Dei creaturas injuriâ & contumeliosâ.

L. *Qualitatem* doloris seu contritionis, ut nempe sit interna, vera, seria &c. ostendunt descriptiones suprâ th. XLIV. ex Sacris traditæ. De *Quantitate* verò quæritur, *An* videlicet *requiratur certus doloris gradus, & quantum ille esse debeat?* Resp. 1. Dolor peccatis æquivalens, vel pro iis satisfaciens, in merum hominem non cadit, nec à nobis quidem ullibi in Scripturâ exigitur. Ablegamur hîc omnes ad Christum, in cujus solius exquisitissimis & perfectissimis doloribus, iisq; non ob inhærentes & proprias, quæ non habuit, sed imputatas sibi offensas, in substitutione vicariâ, toleratis, unicum, idq; sufficientissimum pro omnibus omnium hominum peccatis, minimis, maximis, λύτρον repositum est. 2. Omnis tristitia fide non temperata vel ad desperationem, vel Epicuræam securitatem homines adigit. 3. Rigor doloris ad summum usq; gradum exactus, conscientiarum carnificina est, Verbo Dei adversa. 4. Non respicit Deus iudicio gratiæ, quantum sit dolor pœnitentis, magnusnè an parvus, sed qualis sit, verusnè an falsus, cordis totius, an partis. 5. Dolor salutaris, etsi noster, & in nobis, tanquam subjecto est, non tamen ex nobis, sed à Deo, ut principio est. Huic ergò debentur omnes contritionis gradus, quos ipse in his & illis diversimodè, juxta quantitatem peccatorum, & proportionem collatarum virium gratiæ, sive minores, sive majores, pro beneplacito suo, creare & excitare constituit. 6. Tantus sit dolor, quantum virtus Verbi compungentis, divini, & motus gratiæ cœlestis (cujus dispensatio semper & ubiq; æqualis non est) hujus vel illius cordi imprimit, *Jesa. LXXVI, 2.* 7. Verè pœnitens nullos conscientiæ sti-

tia stimulos dolorificos, cordi ad compungendum & corrigendum hoc, à Deo infixos; sivè parcente carni & sanguini indulgentiâ probrosâ, sivè metu consumptionis & desperationis (qui vanus hîc est, ob viscera misericordiæ Dei, non hominum perditionem, sed vitam ac salutem quovis modo querentis) nullâ ratione unquam contemnit; obtundit, reprimat, aut exstingvit: quin omnes potius contritionis aculeos, seu leviores, seu graviore, velut divinum remedium, adversus lethalem animæ lœm, patienter recipit.

L I. *Concomitans* & cum dolore cohærens actus, est partim detestatio & execratio peccati seria, cum odio, inimicitia, Zelo, adversus id concepto, implacabili. *Pf VI. Ps. XXXVIII, 6. seqq.* partim humiliatio mentis, se ipsam æstimatione impuritatis & indignitatis suæ, ad pedes Dei abjicientis, *Luc. XV, 21.*

L II. Altera pars, eaq; potissima, utpotè constituens & perficiens pœnitentiam, FIDES est, cujus respectu contritio se habet, ut præsuppositum vel antecedens, & Nova obedientia, ut consequens actum conversionis principalem ac consummatum. *Nota.* Quemadmodum contritio, sic & fides suos distinctos actus habet.

L III. Actus fidei *præparatorius* est sitis, h. e. desiderium gratiæ & justitiæ per promissiones, Christum mediatorem monstrantes Evangelicas, in corde lugente & paupere (gratiæ ac justitiæ indigente) uno nomine contrito, genitum & accensum, *Matth. V, 3. 4. 5.* *Nota.* 1. Desiderium hoc, pro diverso respectu, non solum præcedit, sed & ingreditur, concomitatur & consequitur fidem. *Præcedit* formalem & principalem fidei actum, non tempore, sed ordine, & hoc modo vocatur actus præparatorius, quatenus nempe monstratam in Christo voce Evangelii Justitiam desidero, sicq; desideratam fiducialiter apprehendo. *Ingreditur & concomitatur* fidem, tanquam proprietas, fiduciæ cordis innexa & connexa. *Consequitur* deniq; quatenus sitis hæc, excitata dulcedine Justitiæ Christi, in fide perceptâ, non modo perdurat in homine converso, sed crevit & augetur, inq; ampliores subindè gradus gratiæ, quorum terminus vita æterna est, provehitur. 2. Desiderium Justitiæ, ut actus præparatorius, est scintilla fidei prima, concione Evangelii suscitata. Et hujus respectu fides sese contritioni, illi eodè & quasi
D
inensi-

insensibiliter insinuat, dolorisq; vehementiã temperat, imò ipsam
cõtritionem Deo gratam ac salutarem efficit, ut sit, & verè dicatur
λύπη καὶ θεὸν, II. Cor. VII, 8. Tametsi interim fides & contritio for-
mã differunt. 3. Desiderium Justitiã, & formalis actus fidei, licet
formaliter distincta sint, re tamen inter se conveniunt.

LIV. *Formalis & Principalis* fidei actus est fiducia in Chri-
stum, ex Verbo Evangelii cognitum & agnitum, quatenus eum, ut
propitiatorum, omnibus peccatoribus à Deo propositum, & in hoc
Deum reconciliatum, mens contrita sibi fiducialiter apprehendit,
apprehensum peccato opponit, & judicio Dei ad justificationem
vel absolutionem sui à reatu, sistit, atq; hoc ipso veniam peccato-
rum impetrat.

LV. Fiduciã *innexus* est Amor in Christum propitiatorum
Deumq; in Christo propitium, isq; accensus ac productus amore
Mediatoris & Patris, peccata delentis, condonantis, tanquam,
suo fonte vel principio: Hinc gradus admittit, pro quantitate vel
pluralitate remissorum debitorum, minores, majores. *Luc. VII, 47.*

LVI. *Concomitans* actus, qui cum fide cordis contriti arctis-
simè & inseparabiliter cohæret, ejusdemq; proprietas, est NOVA
OBEDIENTIA, ex amore Dei proveniens. *Obedientia* vocatur, de
jure obsequii, Redemptori, Domino à servis redemptis, Patri re-
conciliato à filiis in gratiam receptis, debito. *Nova* dicitur, ob
renovationem mentis in Spiritu. Complectitur in se duo, bonum
propositum, de emendatione totius vitæ, & studium bonorum o-
perum in exercitio positum: *Illud* vocatur Nova Obedientia in
affectu; *Hoc* in effectu.

LVII. *Bonum propositum*, præsertim eorum, qui magnis mul-
tisq; infirmitatibus obnoxii sunt, dummodò sit serium, non hy-
pocriticum, *φιλαθεωπία* Dei pro facto reputat. Interim verè
pœnitentium & credentium est, non in proposito duntaxat subsi-
stere, sed quancumq; & quantisper tempus & occasionem be-
nè operandi invenerint, ad exercitium continuò progredi; Si-
quidem malum operantur, omittentes, vel non operantes quod
bonum est, &c.

LVIII. *Exercitium hoc* absolvitur, partim actionibus per
Spiri-

Spiritum S. productis, eisq; ad classes operum Castitatis, Justitiæ, Pietatis, operum Charitatis in Deum & homines, pertinentibus; partim passionibus, juxtâ beneplacitum & œconomiam Dei immissis. Hinc obedientia fidelium alia activa, alia passiva, juxtâ imaginem ac similitudinem obedientiæ Christi, tam activæ, quàm passivæ, & utriusq; quidem, non quatenus meritoria aut satisfactoria, sed quatenus imitatoria est.

LIX. Quæritur hîc, I. *Utrum nova obedientia sit pars, an fructus pœnitentiæ?* Resp. 1. Nova obedientia, quæ in effectu vel exercitio consistit, non pars, sed fructus pœnitentiæ est. 2. Obedientia verò in affectu posita, seu pium propositum emendandi totam vitam, pars est, & partibus pœnitentiæ accensenda. Sinè hoc enim, sive sit stabile, sive debile, non potest esse mutatio mentis à malo ad bonum. Quin, negato proposito bono, ponitur malum, & hocposito, negatur vera fides, negatur vera, serena, salutaris pœnitentia. Laudamus hîc meritò tritum illud Germanorum. *Nicht mehr thuen wollen ist die beste Buss.* 3. Partem dicimus, non divisam, aut seorsim constituendam, sed duabus partibus contritioni & fidei annexam & inclusam.

LX. Hinc II. Quæritur, *utri accensenda, sive inè an contritioni?* Resp. Utriq; & quidem principaliter ac immediate fidei, consequenter contritioni, quatenus ob fidem sese huic insinuantem, salutaris est; eò quod absq; fide nullum sit spirituale, Deoq; placens propositum, vel opus, *Hebr. XI, 6.*

LXI. Fuit hætenus forma pœnitentiæ *essentialis & interna*, certis partibus, eisq; interioribus determinata. Sequitur forma *accidentalis, & externa*: ad quam, præter considerationem temporis opportuni, duo imprimis pertinent, *Confessio, & Satisfactio*, quibus subjiciuntur *Signa exteriora alia, mentis mutationem declarantia.*

LXII. De Tempore quæritur, *num præceptum vel monitum de agenda pœnitentiâ, perpetuo & quovis indifferenter, an certo duntaxat ac definito tempore hominem obliget?* item, *quod & quale tempus sit opportunum, & conveniens respicientia?* Resp. 1. Pœnitentia Sanctorum habens pro objecto quotidianas horum infirmitates, continua est, & quoad hanc vitam perpetua, nec ad certum tempus adstricta, ob

Iustam carnis & Spiritus continuam *Rom. VII.* &c. 2. Specialis & strictè dicta pœnitentia, quæ versatur circà lapsus grandiores, perpetua ac continua non est. Identidem enim, seu iterum, iterumq; labi, ipsamq; adeò pœnitentiam in lusum vertere, à semel conversis & verè renatis, sub dispendio æternæ salutis, absit! 3. Lapsus peccator, simulac motum Dei in conscientia sentit, statim resurgat, nec pœnitentiam vel in momentum differat. 4. Reminiscen-
 tiam præteritorum lapsum, & indultæ ex merâ Dei misericordiâ spiritualis resurrectionis, pro conservando adversus carnalem securitatem timore ac tremore indefinente, intermori & interciderè apud renatos, ipse Spiritus regenerationis, qui in eis habitat, quantum in se est, non permittit. 5. Quod attinet verò solennem illam pœnitentiam, quæ absolutioni Ecclesiasticæ, & S. Evcharistie præmittenda, uti his, sic & illi certum tempus, præfinitum non est. Indicare hoc poterit cuilibet renato, tum sensus laborum & onerum conscientie, tum indigentia ac desiderium animæ, quodq; principale est, dictamen & motus Spiritus S. 6. De cætero, sanè oportunitatis & aptissimum pœnitentiæ tempus, est dies illæ salutis, tempus illud acceptum, *Jer. XLIX, 8. II. Cor, VI, 1. 2.* præsentis vitæ terminis, ultrà quos non porrigitur, conclusum; idq; citrà moram, quotiescunq; vis Verbi divini, & ex eâ stimuli cor compungentes sentiuntur, redimendum. 7. Valeat apud omnes tremenda illa vox Dei, Prophetica pariter & Apostolica, *Psal. XCV, 8. Hebr. III, 7. seqq. c. IV, 7.* *Hodie, si vocem ejus audiveritis, ne obdurate corda vestra*: Neq; enim præteritum & futurum, hesternum & crastinum, sed solum HODIE, idq; *νῦν*, instans, punctum, momentum, præcisè ex indulgentiâ Dei nostrum est.

LXIII. CONFESSIO est testimonium de contritione, fide, & bono proposito cordis. Tria ergò hæc veræ ac integræ confessionis objecta simul & partes sunt. Organum ejus principale manifestans conceptus cordis, est os & lingua.

LXIV. Dividitur Confessio, partim in eam, quæ fit immediatè coram Deo, & quidem ἐν ταμείῳ, in conclavi occluso, (factâ oppositione inter Confessionem seriam seu veram, & falsam seu hypocriticam) *Psal. XXXII, 5. Mat. b. VI, 6.* Partim in eam, quæ fit coram

coram Hominibus, in conspectu Dei: Et hæc vel communis est, vel solennis. *Communis* fit coram proximo; eoq; vel amico, ad consolationem; vel offenso, ad reconciliationem, *Matth. V, 23. 24. 25.* *Solennis* iterum aut publica est, aut privata: *Publica* fit coram totâ Ecclesiâ; & hæc vel *universalis* ac totius communionis, vel *singularis* & certæ alicujus personæ est. *Illius* causa præcipua, est publicum & commune delictum, ab omnibus aut plurimis perpetratum, itemq; reatus ex communicatione delicti unius vel plurium per consensum, conniventiam, aut alio quovis modo contractus, quæ publicarum cladum & calamitarum fontes sunt, ut *Exod. XXXII. Num. XXI. C. XXXV.* *Hujus* causa est Scandalum, Ecclesiæ datum, per crimen publicè notum (occulta enim, vel uni alterivè duntaxat cognita, cum de pœnitentiâ constat, non in lucem raptanda, sed tegumento charitatis involvenda, *Matth. XVIII, 15. Gal. VI, 1. I. Pet. IV, 8.*) *Nota.* Publica dicitur ratione objecti, nempe cætus publici; Sive peragatur coram totâ Ecclesiâ immediatè, ab ipsis peccatoribus, uno vel pluribus, *Num. XXI, 7. Jos. VII, 19. 20. seqq.* Sive mediantè voce Ministri, sententiam sive communionis, sive certarum personarum pœnitentium, publicè referētis, *Exod. XXXII. 30. seqq. Lev. XVI, 21. Dan. IX, 4. 5. seqq.* inprimis 20. *II. Cor. II, 6. seqq. Joël. II, 17.*

LXV. *Privata* confessio fit coram Ecclesiæ ministro. De hujus *fundamento* si quæras, ponimus rationem ejus in potestate Clavium solventis & ligantis, aperientis & cludentis, eaq; non solum in genere, vi communis Verbi, omnibus, pro statu distincto, sed & singulis in specie, præviâ sufficienti probatione & exploratione (pro duplici & diverso suo respectu) applicandâ, *Job. XX, 23.* Si quæras de *necessitate & utilitate*, dicimus utilem & necessariam esse Confessionem, & huic respondentem absolutionem privatam (quam auricularem appellant) 1. Ad inquirendum & explorandû, quinam accedant pro consuetudine, quinam in veritate, quinam digni ad S. Eucharistiam admittendi, quinam indigni, ab eadem arcendi? 2. Ad informandum, movendum, & excitandum singulos singulariter. *Informandum* rudiores, eosq; inprimis, qui naturæ & partium salutaris pœnitentiæ, item, doctrinæ de Christo, & Cœnâ S. satis gnari non sunt. *Movendum* frigidora, minusq; sub-

acta pectora, ut sentiant in se vim verbi compungentis. *Excitantum* in infirmioribus, tum dignæ præparationis studium, tum ardentius gratiæ divini desiderium. 3. Ad instillandum ex Verbo Dei, cujuslibet pœnitentis animo, non alienum seu peregrinum, sed proprium, & exploratis probè singulorum tentationibus ac doloribus, quorum non ubiq; eadem ratio & conditio est, conveniens ac adæquatam solatium.

LXVI. Quæritur hîc, *An ad Confessionem necessariò requiratur omnium omninò delictorum enumeratio?* Idem hîc respondemus, quod suprà ab initio thesios XLVIII. de agnitione peccatorum omnium, ex *Psal. XIX. & XC.* respondimus. Hâc enim negatâ, ut causâ, negatur & illa, ut effectus.

LXVII. SATISFACTIONEM, h. l. intelligimus, non quæ fit Deo; Huic enim nulla prorsus à nobis præstari potest. Sufficientissimam verò, & perfectissimè coràm Deo valentem, præstitit nostri loco solus Christus. Et hæc, quatenus fit nostra, ex apprehensione per fidem, non ad accidentalem, sed essentialem salutaris pœnitentiæ formam pertinet. Spectamus hîc igitur non nisi satisfactionem Hominibus præstandam. Et hæc vel communis est, vel solemnis. *Communis* fit tum per privatam Confessionem, offensas coram proximo à nobis læso deprecantem, *Matth. V, 25.* tum per damnorum refectionem, ablatorum vel interverforum, sive eorundem, sive æquivalentium restitutionem, aut his deficientibus, per aliam quamcunq; compensationem, sive hæc fiat per preces apud Deum, sive per opera charitatis cœtera. *Not.* Retentio ablatorum, & compensationis possibilis denegatio, reddit pœnitentiam & absolutionem irritam.

LXVIII. *Solemnis* fit per confessionem publicam, quæ declaratio pœnitentiæ est, & vulgari acceptione vocatur *Publica Pœnitentiâ*. Hujus finis & effectus, non est coercitio politica, non infamia vel ignominia deprecantium; sed partim exploratio animorum verè pœnitentium, partim reconciliatio cum Ecclesiâ scandalizatâ, partim commonefactio, deterrens à peccatis reliquos. Hîc (quod observandum) sicuti usum publicæ pœnitentiæ, qualis olim viguit, receptum in primitivâ Ecclesiâ, legitimum, ut partem disciplinæ

plina spiritualis Ecclesiastica, ob dictas causas, utilem ac necessariam, omnino probamus: ita abusum ordinationibus sacris adversum, in quæ hodiè illa, proh! dolor, non uno loco degeneravit, quædò vel ad viliores juxta *Deus omni* *visum* restringitur, vel, non satis antè exploratà serià cordis pœnitentiâ, non emendandi proposito, non amore spontaneo, qui gloriæ Deo coràm Ecclesiâ dandæ sit cupidus, sufficienter, ut fas erat, probatis; sed mente peccatoris, vel peccatricis reclamante ac invitâ (quæ ipsa tamen virtute Verbi divini fideliter fuerat compungenda) in coactionem quandam Mosaicam (ne dicam hîc, de turpi quæstu & execrando quodam mercatu) iniquè convertitur, tanquam publicam elusionem Dei & Ecclesiæ, quæ Christi, non mundi, regnum est, juxta cum aliorum modernorum abusu, confusionum & abominationum colluvie, quam in Ecclesiam Dei invexit Satan, ut certissimam desolationis causam, amore Dei meritò culpamus & damnamus.

LXIX. *Nota.* A Confessione & satisfactione, ut & aliis quibuscunq; signis, internam cordis pœnitentiã ad extrâ declarantibus, omnis opinio meriti & confidentiæ carnalis, cultum Dei non nisi in exterioribus collocantis, utpotè injuria in meritù sanguinis & mortis Christi unicum & solitarium, idq; interiori cordis fiduciã apprehendendum, planissimè removenda. *Jesà. I, 11. seqq. Joel. II, 13. &c.*

LXX. *Signorum* pœnitentiæ, in specie contritionis, alia dicuntur extraordinaria & singularia, uti fuerunt percussio pectoris & fœmoris, *Luc. XVIII, 13. Jer. XXXI, 19.* Capillorum evulsio, *Esr. IX, 3. 4. &c.* Scissio vestium *Jer. XXXVI, 24.* Sacci vel cilicii, h.e. viliorum vestimentorum applicatio *Jon. III, 5. 8. Joel. I, 13. Jesà. XXXVII, 1.* Item humi (in pulvere) decumbere, *II. Sam. XII, 16. Psalm. VI.* Super caput cineres vel pulverem spargere, *Tbren. II, 10. 11. Job. XLII, 6. &c.* Alia ordinaria & communia magis, ut lachrymæ & jejunium, *Joel. II, 12. 17.* idq; vel privatum vel publicum, exigente necessitate aut calamitate publicâ indictum, *II. Sam. XII. 16. 17. seqq. Dan. IX, 3. Jon. III, Joel. II, 12.* *Nota.* Hæc & horum similia habenda sunt pro documentis spiritualis contusionis viscerum, scissionis cordium, humiliationis mentium, omni ornatu, honore, eminentiâ, decore, gratiâ,

gratiâ, gloriâ, se prorsus indignas, & vicissim opprobrio, depresso-
ne, deformitate, abjectissimâ conditione (qualem referunt cinis,
pulvis, terra &c.) plagisq; omnibus dignissimas propter peccata
reputantium. Sic *Lachryma* & fletus sunt signa animi, tum de pec-
cato dolentis & lugentis; tum Deum sibi in Christo propitium ex
toto de corde amanti. *Matth. XXVI, 25. Luc. VII, 38. 44. 47.* Itâ *Jeju-
nium* seu abstinencia à cibo & potu, sit signum boni propositi, à
peccatis deinceps per Dei gratiam seriò abstinendi, *Jesa. LVIII, 6.*
Et hoc ipsum est, quod intendit Scriptura, dum per *συγκατάβασις*
invitat peccatores ad planctum, ad jejunium &c. i. e. ad seriam
cordis pœnitentiam, quæ his veluti externis indiciiis, significata &
manifestata, aliis innotescit, adeoq; ex invisibili per se, visibilis suo
modo, & conspicua hoc ipso redditur.

LXXI. Cum ergò quæritur, *quid statuendum de signis vel cere-
moniiis his & similibus?* Resp. 1. Non requiruntur illa, necessitate ali-
quâ ad ad veram, eamq; internam pœnitentiam. Deus hîc non nisi
cor poscit & respicit. 2. Optima, & evidentissima signa sunt fructus
pœnitentiâ digni, *Matth. III, 8.* in exercitio humilitatis, pietatis,
charitatis, patientiæ &c. positi. 3. Interim seria cordis pœniten-
tia ultrò sese exferit per membra gestusq; corporis, & alia quæ-
cunq; indicia, maximè per lachrymas pœnitentiales. 4. Sed ista
omnia ductui Spiritus Spontanei, qui nihil hîc sibi vult præscri-
ptum, ejusq; dispensationi liberrimæ in nobis, relinquenda & sub-
jicienda. 5. Seriò & ubivis cavenda omnis hypocrisis vel simula-
tio pharisaica. *Matt. VI. Vid. th. XXVIII.*

LXXII. Progredimur ad *Controversias* de formâ & partibus
pœnitentiæ essentialibus, quarum decisio consistit in constitutio-
ne verarum, & destructione falsarum partium. *Veras*, h. e. Con-
tritionem & Fidem, cum bono proposito, ex Scripturis suprâ stabi-
livimus. *Objicitur* 1. de Contritione, quod antecedit pœnitentiam
II. Cor. VII, 10. vid. thes. LII. Antecedens verò non sit pars rei, quam
antecedit. Responsum ad hoc, Thes. VI. per quinque notas. Consi-
deratur enim pœnitentiâ & Conversio vel in viâ, vel in termino; &
sumitur utrinq; *μετάνοια*, & quidè respectu *illius* pro contritione,
respectu *hujus* pro fide, ut principali actu cõversionis seu pœniten-
tiæ: Vel

tētia: vel deniq; consideratur in viā & terminosimul; & accipitur
ὁλικῶς, ut h. l. Estq; opus aliq̄vōd totum, complexum, continens
partes & actus plures, quorum primus Contritio est. 2. De Fide
Objicitur; hanc salutarem quidem reddere, sed non constituere pœ-
nitentiam. *Resp.* Ista non opponenda, sed sibi invicem subordi-
dinanda sunt. Imò fides, dum salutarem reddit contritionem, hoc
ipso veram pœnitentiam, eamq; ad vitam ac remissionem pecca-
torum efficacem constituit. *Objicitur* 3. De bono proposito: quod
per hoc infirmari gratuita promissio, & sic certitudo salutis perire
videatur, *Rom. IV, 16.* *Resp.* Distingvendo inter formam justifica-
tionis, & conversionis seu pœnitentiæ. Non illam, sed hanc, respec-
tus novæ obedientiæ ingreditur: Et quia utraq; arctissimo nexu
invicem cohærent; tantum abest, ut infirmetur promissio, ut po-
tius ex Gratiâ justificantis nos Dei per fidē, hæc ipsa quàm maximè
stabilietur; idq; ad demonstrandam salutis certitudinem: quæ ab-
soluta tamen non est, sed ordinata, præsupponens conditionem fi-
dei, & quidē cordis contriti, cum bono proposito malū averfantis.

LXXIII. *Destruenda* nunc breviter partes *fictæ*, quas Ponti-
ficii (*vid. Bellarm. lib. 4. de pœnitentia*) statuunt esse non modò Con-
tritionem cordis (De erroribus, quos circa hanc fovent, nihil nunc
dicemus amplius. Repetantur ea, quæ suprâ exposita sunt, thes. 48.
& 50.) sed & Confessionem oris, & Satisfactionem operis. Ex Cal-
vinianis verò sunt, qui partes pœnitentiæ constituunt mortifica-
tionem carnis, & vivificationem Spiritus, seu cessationem à malo
& studium boni. Nos dicimus, I. *Confessio & satisfactio non sunt*
partes essentielles, sed adjuncta pœnitentiæ. Intelligimus autem con-
fessionem & satisfactionem, non quales consilia & traditiones
hominum finxerunt, vel fingunt, sed quales Scriptura admittit.
(vide thes. 63. 64. 65. 67. 68.) adeoq; ab his errores Pontificios, qui-
bus inædificantur fordida illæ, inq; gratiam Dei & meritum Chri-
sti injuriæ Indulgentiarum tabernæ, removemus (vid. th. 66. 67. 68.
69.) Quibus remotis, statuimus quidem eas necessarias, sed ut pro-
prietates exteriores (vid. th. 61. 63. seqq. 67. seqq.) non ut partes
pœnitentiæ. Argumentum I. Quicquid Deus non modò non re-
quirit ad formam pœnitentiæ, sed, quatenus est opus extrinsecum,

E

à fide

à fide & bono proposito se junctum, expressè rejicit, id non est pars
 pœnitentiæ. Confessionem & satisfactionem, non requirit Deus
 ad formam pœnitentiæ, imò, quatenus est opus extrinsecum, à fide
 & bono proposito se junctum, expressè rejicit, *Jes. I.* (Hic notetur
 oppositio, inter *vers. 11. 12. seqq.*] & inter *vers. 16. 17. 18. 19. 20.* Adde
Matth. VI. Joel. II, 13. &c.) Ergò. 2. Arg. Sinè quibus potest esse ve-
 ra pœnitentiæ, non sunt partes eandem constituentes. Sinè sa-
 tisfactione & confessione externâ, potest esse vera pœnitentiæ
 (quia hæc in affectu cordis consistit) Ergò. 3. Argum. Nullus a-
 ctus externus, isq; interni operis declaratio, est illius pars & for-
 ma. Confessio & satisfactio est actus externus &c. vid. thes. LXI.
 seqq. Ergò. Dicimus II. *Mortificatio carnis & vivificatio Spiritus,*
vocibus his generatim & latè acceptis, non sunt partes pœnitentiæ
strictè dictæ. Concedimus quidem inesse pœnitentiæ mortifi-
 cationem carnis & vivificationem Spiritus: vid. thes. 44. At non
 omnis mortificatio & vivificatio est pœnitentiæ speciatim sum-
 pta. Argumentum tale est. Forma & partes renovationis & obe-
 dientiæ novæ in effectu, non sunt partes & forma pœnitentiæ in
 affectu; Mortificatio & vivificatio sunt partes & forma renova-
 tionis & novæ obedientiæ in effectu, E. *Objectiones* utriusq; partis
 Pontificiorum & Calvinianorum, præterquam quod, ex præhabitâ
 & præcognitâ descriptione verarum pœnitentiæ partium, facile
 solvuntur, ad Discursum cum Deo remittimus.

ARTICULUS III.

De Causis, Efficiente & Fine, itemq; Effectu pœnitentiæ.

LXXIV. EFFICIENS *principalis*, est unus verus Deus, Per-
 sonis Trinus, qui opus conversionis, gratiâ, potentiâ & actione di-
 vinâ, indivisâ, producit, *Psal. CXIX, vers. ult. Luc. XV, 4. 8.* Ubi
 notetur vis comparationis parabolicæ. Sicut non ovium, sed so-
 lius Pastoris est, errantes in viam reducere: ita non hominum, sed
 solius Dei est, peccatores convertere & ab errore revocare, & qui-
 dem non renatos solum, sed & irregenos. Sic *Ezech. XXXVI, 26.*
Act. V, 31. Psalm. LI, 12. Cœr Novum (quale per pœnitentiæ & con-
 versionem efficitur) soli Deo tanquam donum gratiæ, & opus no-
 va crea-

væ creationis, nõ solùm ab initio, & in primo renovationis ac sanctificationis actu, qvem strictè vocamus regenerationem & conversionem, sed & in progressu, seu actibus sequentibus, qvi speciali nomine *renovationis* veniunt, tribuitur. *Patri* adscribitur opus conversionis, *Joh. VI, 44.* utpote trahenti (motibus gratiæ) quotquot veniunt ad Christum (per pœnitentiam). Item *Filio*, tanquam viæ perveniendi ad Patrem *Joh XIV, 6.* *Nota.* Nemo hominum, maximè adultorum, ad Deum accedere potest sinè pœnitentiâ, seu fide cordis contriti. Peculiari verò ratione, ut omne opus sanctificationis, sic in specie conversio, *Spiritui Sancto*, ut Spiritui *ἀγιοῦ πνεύματος*, competit, *I. Cor. XII, 3.* *Nota.* Dicere Dominum Jesum est fidei cordis conversi, conf. *Joh. XX, 28.* Undè & Ministerium Evangelii, ceu organum Dei ad pœnitentiam in cordibus hominum creandam, dicitur Ministerium Spiritus. *II. Cor. III, 6. 8.* confer. *vers. 17.*

LXXXV. Osculamur hîc, & veneramur meritò, *Gratiam Dei* prævenientem, operantem, cooperantem, consequentem. *Prævenientis gratiæ Vocatio* est, quâ Deus peccatorem, de pœnitentiâ & conversione sui non cogitantem, quarit, movet, avocat, invitat; idq; non solùm per lumen naturæ & notitiam naturalem, tam infitam, quàm acquisitam (vid. Th. 9.) sed maximè & quidem salutariter, per Lumen gratiæ, h. e. vocem Evangelii, *Verbum salutis*, ministerium Spiritus, (quæ re eadem.) *Verbo* inserviunt ac subordinantur *Pœnæ* & *Castigationes* temporariæ, divinitus immissæ, quarum finis, isq; à Deo principaliter intentus, est, tum ut omnes emédentur, tum ut consumptis incorrigibilibus, reliquiæ, variis tribulationibus attritæ & extenuatæ convertantur, utq; maceratâ carne, reducatur ac fervetur Spiritus, *Deut. XXX, 1. seqq. C. IV, 27. seqq. Jer. XXXI, 18. 19. Jesa. VI, 9. 10. 11. 12. 13. C. X, 21. 22. 23.* *Nota.* Cum jubet nos Deus accedere ad se, hoc ipso jam prævenit suâ gratiâ accessuros, ut pater & mater prolem lapsam, infirmam, tenerrimam, porrectione manuum eam non modo tenentis, vel ducentis, sed & erigētis. *Hof. XI, 3. Duxi Ephraim* (inquit Dominus) h. e. incedere feci, prout ire potuit vel debuit. Neq; n. solū erectis, euntibus, progressus succurrit & opitulatur Dominus; sed & Ipse lapsos erigit, re-

furgete, & gradi facit, secundum, imò suprâ similitudinem Patris
Matrisvè mortalis, ceu nullas ad surgendum & incedendum vires
interiores proli communicantis. *Operantis* gratiæ, est illuminatio
mentis, ad agnoscendum, & sanctificatio ac vivificatio voluntatis,
ad reprobandum malum & eligendum bonum, *Act. XVI, 14. II.*
Cor. III, 5. Ezech. XI, 19. C. XXXVI, 26. Deut. XXX, 6. Cooperantis no-
va Obedientia, h. e. bonû propositum & studiû bonorum operum.
Phil. II, 13. Consequentis gratiæ est, novum hominem in Spiritu ma-
gnificare, sustentare, à lapsu præservare, firmare; uno nomine, per-
ficere & consummare. *Phil. I, 6 9. I. Theff. V, 23. I. Cor. X, 13. I. Pet. V, 10.*

LXXVI. Positâ Gratiâ Dei, ut causâ pœnitentiæ & conver-
sionis solitariâ, removentur omnes vires naturæ, *II. Cor. II, 14. I. Cor.*
III, 5. Eph. II, 1. Ubi notetur, vis comparationis inter mortem na-
turalem & spiritualem, respectu à *divinâ*, quoad vivificationem.
DICES. Sinè intellectu & voluntate hominis nullam fieri con-
versionem. Ad quod, ut dextrè responderi queat, tenendum. 1. Fa-
cultates animæ, mens & voluntas &c. sunt subjectum converten-
dum, non conversionis principium. Fiunt novi motus in homine,
non ab homine. 2. Anima in actu conversionis, etsi otiosa non est,
sed agnoscit, dolet, averfatur malum, vult & eligit bonum; vires
tamen vel potentias agnoscendi, dolendi, averfandi, eligendi, nul-
las ex se ipsâ; sed omnes, unicè & in solidum à Spiritu S. collatas
habet. 3. Agnoscere ergò, dolere, averfari, velle, licet subjectivè
sit hominis pœnitentis, non Spiritus. S. Originaliter tamen & effi-
cienter non hominis, sed solius Spir. S. est. 4. Hoc respectu mens
& voluntas humana in ipso conversionis actu, se habent merè
passivè, h. e. nec operantur conversionem aut pœnitentiam, nec
operanti eam Deo cooperantur. Labi quidem, per se & ex se potest
homo, potest & rejicere gratiam, ad erigendum sufficienter labo-
rantem, ejusq; singulis motibus, vel hos ipsos violenter & destina-
tâ mente repellendo, vel saltim non admittendo, resistere. Ve-
rùm ex se & per se, nemo resurgit, aut respiscit. 5. Sicut unica cau-
sa, quod homo convertitur, Dei gratia est; sic quod multi non con-
vertuntur, causa est sola hominis voluntas, non quatenus volun-
tas, vel quasi non satis potenter & efficaciter à Deo mota, sed qua-
tenus

tenus libera seu indifferentis est, & vi hujus indifferentiæ, posthabita sufficienti motione divinâ, posthabitis necessariis & adæqvatis ad conversionem mediis ac viribus, adhuc præferre mundum Christo (utpotè non utens concessâ gratiâ) imò rectificata jam per Spiritum Dei, omisâ circumspectiõne debitâ, resilire à bono ad malum, naturæ corruptæ amicum, vel statim vel deinceps, potest.

LXXVII. His ita constitutis, occurrimus *Controversiæ*, de viribus naturæ & gratiæ, in actu conversionis vel pœnitentiæ. Ubi Queritur I. in genere, *An supersint in homine corrupto, vires naturales, saltem modicæ, eaq; sopitæ, quæ excitentur à gratiâ præveniente, ita ut harum adminiculo deinde cooperari dicatur homo operanti & conversionem inchoanti Spiritui S.?* Quod non solum contra Pelagium, sed & Pontificios, omnesq; Synergistas simpliciter negamus, ipsumq; pœnitentiæ & conversionis opus, non tantum in primordio, sed progressu quoq; & termino, adeoq; in omni actu, tam præparatorio, quàm principali & consummato, operationi Spiritus S. in solidum transcribimus. *Argumenta* id probantia, partim jam adducta, partim alibi fusiùs deducta expendantur. *Objicitur*. i. Scripturam requirere ab homine, ut cor scindat, à malo declinet, bonum eligat: *Resp.* à necessitate debiti ex gratiâ Dei, ad vires Naturæ non valet Conseq. Urget Deus pœnitentiam, eamq; non nostris, naturæ, sed suis, gratiæ, viribus, ad quas recipiendas, tam in V. quàm N. T. ablegamur, agendam. Imò ipsa Scriptura, quæ jubet nos, v. gr. circumcidere cor nostrum, *Deut. X, 10* Eadem, *C. XXX, 6*. cordis nostri circumcisionem Deo tribuit. Omnis ergò ad pœnitentiam vocatio, vel invitatio divinâ, nihil aliud vult, quàm ut homo peccator gratiæ ad conversionem efficaci, se totum, sine resistentiâ, permittat ac subjiciat. Ità certò futurum, ut convertatur (non quidem immediatè, sed utens per ipsam gratiam, oblatis à Deo mediis) & sic conversus vivat. 2. Nostrarum esse virium, applicare cor ad audiendum Verbum Dei. *Resp.* Distingvendo inter auditum externum, quem potestati nostræ, quantisper ponitur Prædicationis gratia, non denegamus; & inter vim compungendi cor, ex Verbo lecto vel audito, internam, spiritualem, salutiferam, quæ solius Spiritus Dei est. II. Queritur, in specie, de *Contritione*: *Num*

*hæc sit merè passiva, Spiritui S. in solidum vendicanda, an (juxtà Bell. lib. 2. de pœnitentiâ) & activa sit & libera, h. e. voluntariè suscepta? Nos, præsuppositâ contritione non Ethnicâ, sed salutari Christianâ, h. e. fide temperatâ, Affirmamus prius, Negamus posterius: Asserentes non modò fidem & bonum propositum, sed ipsam quoq; Contritionem esse opus Solius Dei. Dei & Spiritus ejus est, contere Verbo suo cor lapideum, & inflammare frigidum, consumptis, ut igne, sordibus, *Jer. XXIII, 29. Ezech. XI, 19. Jesa. IV, 4. Objicitur. 1. Passionem coactam non placere Deo. Resp. Nulla contritio Deo placet, nisi quæ fidem habet conjunctam. Et hæc coacta non est, utut nec humano arbitrio, aut voluntate hominis animalis, quæ ex se, ratione spiritualium, non libera sed serva est, electa & assumpta sit. 2. Contritionem ut sic, vel in se spectatam, fugere à Deo, & ad desperationem ducere; idq; pugnare cum proprietate operum gratiæ Dei. Resp. Contritio, non accedente fide, est opus à Deo inchoatum, non completum; quippè ab homine resistente impeditum. Fugit ergò Deum, & ad desperationem adigit, non quatenus est opus, Dei, sed quatenus fide de culpâ hominum, destituitur.**

LXXVIII. *Causa Organica adæqvata, est VERBUM Dei, non exclusis Sacramentis; Notæ. Habet Verbum Dei, sive Symbolis Sacramentalibus vestitum, sive extrâ Sacramentorum usurpationem applicatum, nò solùm rationem causæ impulsivæ, ejusq; non uno, sed plurimis exquisitissimorum & penetrantissimorum argumentorum generibus, ad pœnitentiam unumquemq; invitantis, & moventis, ut Tubæ; sed & Organi efficacis, per quod Spiritus Dei contritionem & fidem in homine operatur, Illam excitando per Legem, Hanc per Evāgelium, *Jer. XXIII, 29. Hebr. IV, 12. Rom. I, 16. C. X, 16. 17.**

LXXIX. *Quæritur; Quodnā hic propriè sit officium & opus Legis, quodnā Evāgelii? Resp. 1. Omnes Invitationes ad pœnitentiam, nò sunt conciones legis strictè dictæ, sed Evāgelii generaliter sumpti, quatenus non modò Christum Salvatorem, sed & viam, modum, ac media perveniēdi ad eū ostendit, *Marc. I, 2 3. 4.* Lex, in rigore suo cōsiderata vult hominē ad eò esse perfectum, ut illū nullius pœniteat: qualem cum non invenit, maledicit; nec ullū remedium adverso maledictionem (quale pœnitentia est) suppeditat. 2. Lex Domini, ut in
se spiri-*

se spiritualis, sancta, iusta, bona; ad hominem, ut naturam carnalem seu peccatorem, inftar speculi, relata, tum agnitionem peccati & ira Dei, tum dolorem super his, cum detestatione quædam peccati, ceu *avopias*; Evangelium verò strictè acceptum (quatenus contritis mentibus terminativè, non nisi salutem, gaudium & solatium in Christo, annunciat, offert, instillat. *Jesa. LXI, 1. Luc. II, 10. Matt. III, 2. C. IV, 17.*) Fidem directè, tanquam causa instrumentalis gignit & efficit. 3. Novæ obedientiæ, tam in affectu, quam effectu spectatæ, non principium quoddam (hoc enim est solus Spiritus adoptionis, ex Evangelio.) sed Regula & Norma divina Lex est. 4. Fide ad contritionem se applicante, eamque salutarem efficiente, & ad normam obedientiæ novæ conversos ablegante; non modò concurrunt, sed & amicè se excipiunt Lex & Evangelium; *Illæ*, quatenus adimpleta est per Christum; *Hoc*, quatenus eundem, ut finem Legis, fide suscipiendum exhibet, *Rom. VIII, 4. C. X, 4.*

LXXX. FINIS pœnitentiæ, ratione intentionis divinæ (quæ & effectus, ratione executionis) duplex est; alius in descensu & relatione Dei ad nos, isque proximè & immediatus: Alius, eo mediâte, in ascensione & respectu nostri ad Deum. *Ille* Remissio peccatorum, seu Justificatio est, *Marc. I, 4. Luc. XXIV, 47. Act. II, 38. Luc. XV III, 14 Psalm. XXXII, 5.* *Hic* est vitæ novitas, seu studium bonorum operum, veluti fructuum pœnitentiæ dignorum (seu eidem convenientium, priorum) *Matt. III, 8.* ex verâ fide, quæ otiosa non est, sed per charitatem operosa, *Gal. V, 6.* productorum, habentium se ad hanc, ut se habent fructus boni ad arborem bonam, vid. *th. 58.* *Nota.* Deus remittens peccata, censet facta, ut infecta; peccatorem, ut justum, quod Argumentum est ad Novam Obed.

LXXXI. Quæritur, de Remissione peccatorum. I. in genere; *Quo pacto hæc tribuenda sit pœnitentiæ? Resp.* Principaliter & immediatè competit fidei, non quatenus illa est habitus vel actio; sed, prout Christum respicit; & sic debetur ipsi Christo, fide apprehenso. Deinde tribuitur toti pœnitentiæ, propter fidem, quæ perficitur & salutaris redditur Contritio. Quæritur. II. In specie, de virtute Contritionis ad remissionem peccatorum. *Resp.* Remissio peccatorum requirit & præsupponit Contritionem, i. non ut meritum reconciliationis; Gratis enim justificamur, h. e. non nostro, sed unius Christi

Christi merito, eoq; solo, non contritione nostri, nedum illius si-
 ve dignitate, si ve quantitate, graduumq; discrimine, nititur pro-
 missio de remissione peccatorum, quæ merè gratuita est. 2. Non ut
 mediū justificationis à parte nostri, quod sola fides est. Sed 3. ut par-
 tem ordinis à Deo instituti: neq; enim fides, cordis securi, sed con-
 tritio est. Breviter. Quicquid efficacix vel utilitatis habet Contri-
 tio, id non ex se, sed ex fide sibi conjuncta habet. III. Quæritur. de
 Integritate ac valore veniæ: *an remissa culpa, tollatur & pœna omnes?*
Resp. Reatum & maledictionem animæ, itemq; obligationem ad
 æternum supplicium, statim aufert Deus, simulac culpam, & qui-
 dem totam, deprecanti condonat. *Matt. XVIII, 27.* Sed cum exce-
 ptione Crucis, tribulationis & castigationis temporaria; utpotè ad
 subigendum carnem, probandum fidem, excitandum spem, & emi-
 nentius obsequium, in patientiâ, Deo præstandum, maximè neces-
 saria. Et hæc quidem, actâ pœnitentiâ, sicut œconomix paternæ
 reservanda, ita nõ *λυωρία*, sed *δικιμοσία* & *παιδεία* Dei, nuncu-
 panda. *Act. XIV, 22. Rom. V, 3. 4. Hebr. XII, 5. seqq.* Exemplum vide-
 mus *II. Sam. XII. seqq.* Quæritur. IV. *De conditione vel statu gratiæ,*
per pœnitentiâ & remissionem peccatorum conferendæ, Num
videl. vera pœnitentiâ novam gratiam fœderalem constituat, an verò sit
redintegratio ac renovatio ejusdem fœderis, quod pepigit nobiscum Deus in
Baptismo, peccatis nostris post violati? Resp. Negando prius, affirman-
 do posterius. Non rumpitur fœdus, nec irritum fit, à parte Dei:
 Charismata enim & vocatio ejus *ἀμεταμέλητα* sunt, h. e. nulli pœ-
 nitentiæ vel mutationi unquam obnoxia, *Rom. XI, 29. conf. C. III, 3.*
 Sed homo excidit fœdere divino, per lapsus à regeneratione actua-
 les. Ideò à parte hominis fieri debet regressus ad idem, per pœni-
 tentiam. Et sic denuò recipit Deus hominem resipiscentem, in
 idem illud fœdus, in quod receperat eum per Baptismum vel rege-
 nationem & conversionem primam. Atq; illo quidem sensu,
 quasi navis fœderalis tota disiliat, non potest pœnitentiâ appel-
 lari, *secunda post naufragium tabula.* Interim, est & manet hæc reme-
 dium contrâ peccata, ad avertendam futuram iram, salutare,
 divinum, paratissimum, sub dispendio æternæ salutis, non negli-
 gendum, sed à lapsis peccatoribus summâ cum reverentiâ ac siti
 Justitiæ

Justitiæ arripiendum & exosculandum. Atq; hinc evincitur maxima tum utilitas, tum necessitas poenitentiae salutaris, seriae. Hanc pro peccatis acceptat miserator Deus. *God wil Duisse für die Sünd: de annehmen/ Sap. XII, 19.*

LXXXII. *Quæritur porro, de Necessitate Bonorum Operum, quousq; hæc ipsa sese extendat? Resp.* Exercitium B. Operum, qui sint fructus poenitentiae digni, necessarium est, tum ad declarationem cordis verè poenitentis, Deumq; diligentis; tum ad id, ne quis mala operando (omissio enim bonorum, in primis affectata, sit causa malorum) statu gratiæ ac salutis excidat, & in pristinum iræ statum recidat, fiantq; posteriora ipsi deteriora prioribus &c. *Luc. XI, 26. II. Petr. II, 20. 22. Prov. XXVI, 11.*

LXXXIII. *Desuimus poenitentiam, mutationem hominis peccatoris, ad Verbum Domini, ut Tubam gratiæ, de peccatis serio dolentis, & fide, tanquam medio reconciliationis, ad Deum, seu Patrem in Christo propitium, redeuntis, cum proposito novæ obedientiæ, vel emendationis vitæ.*

LXXXIV. *Convenient Poenitentia, Justificatio, Regeneratio, Renovatio, in communi conceptu seu notione mutationis per Verbum gratiæ. Differunt inter se, per modum vel formam, cuiq; propriam, juxta peculiarem applicationem Verbi, compungentis, reconcilians, regenerantis, renovantis; Sic poenitentia, ex peccatore averso facit conversum, idq; per excitatum à Deo dolorem, fidem, bonum propositum. Justificatio, ex impio justum, per sententiam, intuitu Christi mediatoris, absolutoriam, divinam. Regeneratio, ex non filio filium Dei, per nativitatem ex Aquâ & Spiritu. Renovatio, ex homine veteri novum, per mortificationem carnis & vivificationem ac corroborationem Spiritus, suis gradibus subinde crescentem, continuam. Atq; ad hæc, cum Deo, sequetur, tum mutatio per Mortem, eaq; quoad statum corporis, miserrima, humili- ma; tum Immutatio ad Tubam Novissimam, summè gloriosa. Sed in eâ nemo sortem inveniet, qui non habuerit partem in Mutatione primâ ad tubam Gratiae, Evangelicam. Nos, sicut Illam cum desiderio expectamus; ita Hanc, ne vel ad momentum procrastinandam, cuius serio commendamus. Faxit Deus, per viscera misericordie sue, ut omnes & singuli, in hac senectute mundi, per tubam Gratiae,*

Gratia, quam intonant Johannes Præcursor, & Ipse Dominus, Salvator:
AGITE POENITENTIAM, ET CREDITE EVANGELIO: AP-
PROPIŒQVAVIT ENIM REGNUM COELORUM; *cordibus com-*
puncti, Consilium & desiderium hoc Dei, de salute nostrâ in Christo, per
Spiritum sanctificationis, HODIE expleamus, ejusq; fructu post-
ea ÆTERNUM lætemur!

CLangentem licet audiant tubarum,
Sacrarum sonitum incola theatri
Mundani, quibus excitantur omnes
Ut delicta remota pœnitentes
Vitent: vix decimus tamen recondit
Hec cordi memori, sed imminentem,
Diro fulmine Vindicem videbit.
Tu rectè Juvenis politioni
Hec pensas animo. Deus secundet

JOHANNES CORFINIUS, Theol. D.
Mar. Past. & P.P. h. t. Univerf. Rector.

Discunt, ut celebres possint evadere mundo,
Ut bonus evadat, discere nemo cupit.
O! quàm felices animas RESIPISCERE format.
Omnes thesauros, qui respiscit, habet!

Ita gratul. Dn. Respondenti
PRÆSES.

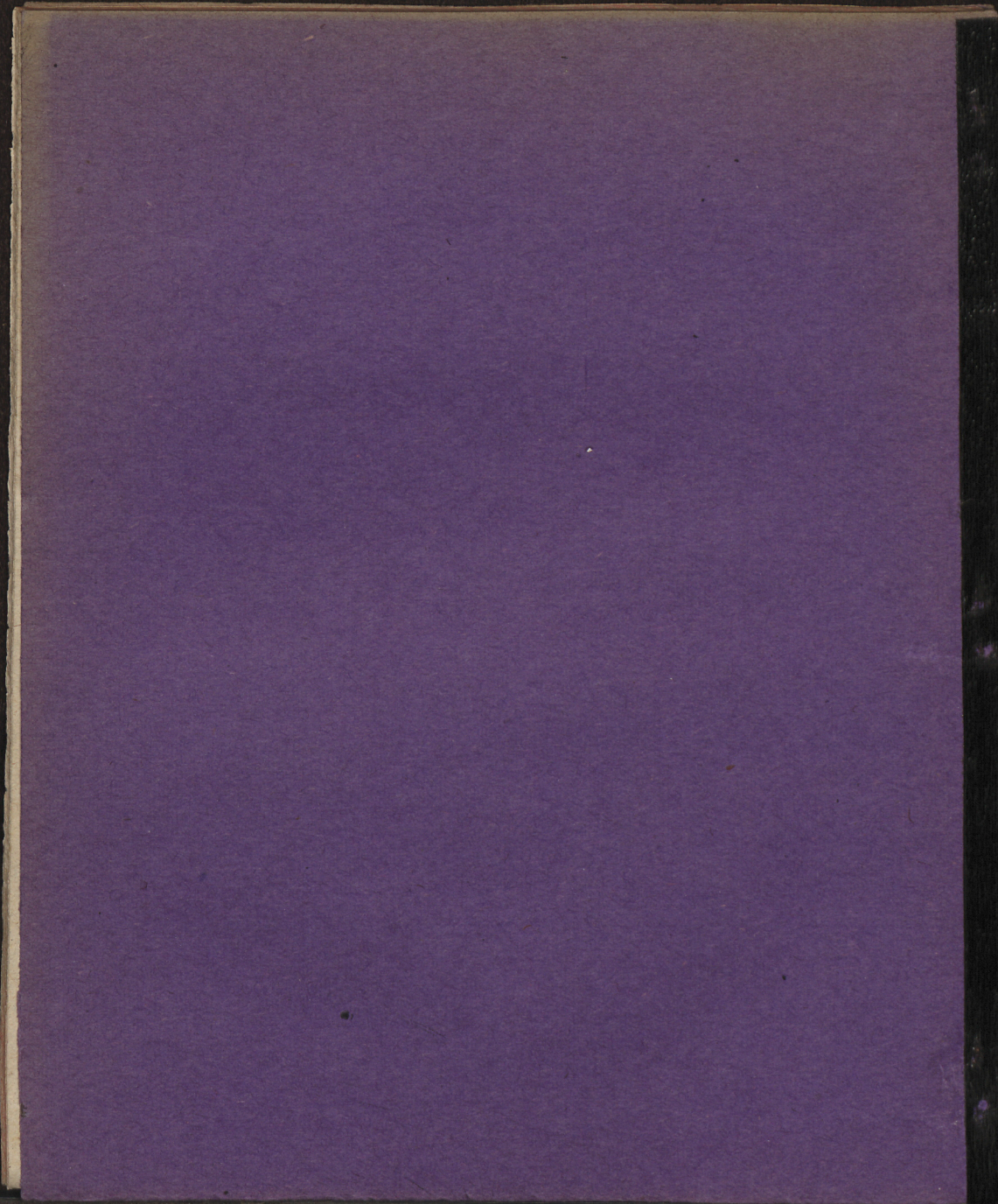
Quid celi pandat portas, aditusq; recludat,
O! nos felicem gentem, quod gratia summi
Numinis id nos scire dedit: quod cætera turba,
Infelix ea, nescit adhuc. Sed rursus eosdem
O! nimium nos infaustos, si sola cuiquam
Cognitio haud desit! gravior nam nascitur inde
Culpa, & majores pœnas hæc deinde reposit.

M. JOH. VORSTIUS.

SOLI DEO GLORIA.

tenus libera seu indifferens est, & vi hujus indubi-
 bita sufficienti motione divina, posthabitis necesse-
 tis ad conversionem mediis ac viribus, adhuc per
 Christo (utpotè non utens concessa gratia) imò per
 Spiritum Dei, omisa circumspessione debita, re-
 malum, naturæ corruptæ amicum, vel statim vel
 LXXVII. His ita constitutis, occurrimus
 ribus naturæ & gratiæ, in actu conversionis vel per
 Quæritur I. in genere, *An supersint in homine corrup-
 les, saltim modicæ, eaq; sopita, quæ excitentur à gratia
 ut harum adminiculo deinde cooperari dicatur homo ad
 sionem inchoanti Spiritui S.?* Quod non solum con-
 & Pontificios, omnesq; Synergistas simpliciter ne-
 pœnitentiæ & conversionis opus, non tantum in
 progressu quoq; & termino, adeoq; in omni actu
 rio, quam principali & consummato, operationi
 lidum transcribimus. *Argumenta* id probantia, pre-
 sta, partim alibi fusiùs deducta expendantur. *Ob-
 ram* requirere ab homine, ut cor scindat, à malo
 eligat: *Resp.* à necessitate debiti ex gratia Dei, ad v-
 valet Conseq. Urget Deus pœnitentiam, eamq; ne-
 ra, sed suis, gratiæ, viribus, ad quas recipiendas, tan-
 T. ablegamur, agenda. Imò ipsa Scriptura, qua
 circumcidere cor nostrum, *Deut. X, 16* Eadem, *C. X
 stri circumcisionem Deo tribuit. Omnis ergò ad p-
 catio, vel invitatio divina, nihil aliud vult, quam
 tor gratiæ ad conversionem efficaci, se totum, sine
 mittat ac subjiciat. Ità certò futurum, ut conve-
 dem immediatè, sed utens per ipsam gratiam, ob-
 diis) & sic conversus vivat. 2. Nostrarum esse v-
 cor ad audiendum Verbum Dei. *Resp.* Distingue-
 tum externum, quem potestati nostræ, quantisper
 cationis gratia, non denegamus; & inter vim com-
 Verbo lecto vel audito, internam, spirituales, s-
 solius Spiritus Dei est. II. Quæritur, in specie, de C*

E 3

